

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра педагогіки та психології

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Економічна та бізнес-освіта»

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з
економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання»**

здобувачки Яцун Оксани Олегівни

(підпис)

**Науковий керівник: кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та психології
Булавина Олена Анатоліївна**

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри д.пед.н., професор Артюшина М.В.

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет управління персоналом, соціології та психології
Кафедра педагогіки та психології**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА БІЗНЕС-ОСВІТА»
Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»
Форма навчання: денна**

ПОГОДЖЕНО Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-професійної програми _____ О.Ю. Саркісова _____ 2024 р.	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувачка кафедри _____ М.В. Артюшина _____ 2024 р.
---	--

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачці вищої освіти Яцун Оксані Олегівні
денної форми навчання
на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи
на тему «Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання»
Тему затверджено наказом ректора Університету від " 13 " жовтня 2023 р. № 1919-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та Фахового економічного коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, наукової літератури відповідної тематики із застосуванням загальнонаукових, теоретичних й емпіричних методів пізнання.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
Розділ 2	ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
Розділ 3	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Об'єкт дослідження:	навчальний процес у змішаному форматі, що забезпечує підготовку майбутніх фахівців з економіки
Предмет дослідження:	процес та методичні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.
Мета бакалаврської дипломної роботи:	обґрунтувати ефективну модель та розробити методiku формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Конкретні завдання, які студент повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	визначити сутність та значення інноваційного мислення для майбутніх фахівців економічної сфери; виокремити особливості формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання;
У розділі 2	проаналізувати модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та обґрунтувати її основні етапи і компоненти; проаналізувати рівень сформованості інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей (на прикладі здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана);
У розділі 3	розробити, апробувати та оцінити ефективність методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання; сучасні інтерактивні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

О.А. Булавіна

(ініціали, прізвище)

« 06 » листопада 2023 р.

**Завдання одержав
студент**

(підпис)

О.О. Яцун

(ініціали, прізвище)

« 09 » листопада 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 66 сторінок, 7 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 30 найменувань.

«Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання»

Предметом дослідження є процес та методичні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Об'єктом дослідження є навчальний процес у змішаному форматі, що забезпечує підготовку майбутніх фахівців з економіки.

Метою дипломної роботи є обґрунтування ефективної моделі та розробка методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Відповідно до поставленої мети було визначено наступні завдання:

1. визначити сутність та значення інноваційного мислення для майбутніх фахівців економічної сфери.
2. виокремити особливості формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.
3. проаналізувати модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та обґрунтувати її основні етапи і компоненти.
4. проаналізувати рівень сформованості інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей (на прикладі здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана).
5. розробити, апробувати та оцінити ефективність методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.
6. запропонувати сучасні інтерактивні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість результатів дослідження полягає у систематизації підходів до можливостей формування інноваційного мислення в освітньому просторі, оцінювання рівня сформованості інноваційного мислення та обґрунтуванні методичного інструментарію, що сприяє формуванню інноваційного мислення здобувачів освіти.

Методична та практична значущість отриманих результатів пов'язані із адаптацією моделі та апробацією методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців, що здобувають економічні спеціальності у форматі змішаного навчання. Можливість поєднувати традиційні аудиторні заняття з сучасними онлайн-ресурсами дозволяє впроваджувати в освітнє середовище інноваційні методи та прийоми навчання, що підвищує доступність й якість навчання в цілому, а також сприяє розвитку критичного

мислення, креативності та здатності до самонавчання здобувачів професійної освіти. Дослідження може бути корисним для науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої, професійної освіти, які готують фахівців у галузі економіки, а також для науковців, які досліджують питання формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.

Рік виконання роботи: 2024.

Рік захисту роботи: 2024.

Ключові слова: інноваційне мислення, інновації, креативність, змішане навчання, методичні інструменти, інтерактивні інструменти змішаного навчання.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету управління персоналом, соціології та психології
освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта»

Яцун Оксани Олегівни

на тему «Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання»

1. Актуальність теми: Динамічні зміни, які відбуваються в економіці та бізнес-середовищі по всьому світу, вимагають від фахівців з економічних спеціальностей здатності швидко адаптуватися, нешаблонно мислити, шукати нові способи вирішення складних проблем, бути критичними та винахідливими. Інноваційне мислення є однією з ключових компетентностей та запорукою успішної професійної діяльності, а отже питання щодо формування саме такого мислення має бути врахованим у підготовці висококваліфікованих фахівців, зокрема в економічній галузі. Сучасне освітнє середовище має бути орієнтоване на формування здатності до креативного вирішення проблем, адаптивності до нових умов та створення конкурентоспроможних продуктів і послуг; розвиток аналітичних здібностей, критичного мислення та готовності постійно навчатися. Саме за умов змішаного формату навчання викладачі мають можливість ефективно поєднувати переваги різних форматів і методичних інструментів та гарантовано забезпечувати формування й розвиток окреслених характеристик та видів професійного мислення. Реалізація комплексного підходу до дизайну навчальних занять з точки зору методичних інструментів, впровадження сучасних інтерактивних інструментів в освітній процес дозволить не тільки впливати на формування інноваційного мислення, а й допомогти здобувачам розвинути креативність, критичне мислення, навички співпраці та комунікацію з аудиторією, що доводить актуальність запропонованого дослідження для майбутніх фахівців економічних спеціальностей у форматі змішаного навчання.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: Дана робота характеризується наявністю теоретичних узагальнень щодо концепції «інноваційне мислення», виокремленням основних характеристик та особливостей його формування в освітньому середовищі. Авторка систематизує результати досліджень щодо методичних інструментів, впровадження яких у практику викладання навчальних дисциплін дасть змогу викладачам формувати інноваційне мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей; аналізує особливості формування конкретних

характеристик інноваційного мислення здобувачів професійної освіти, оцінює ефективність впровадження методичних інструментів формування інноваційного мислення фахівців економічних спеціальностей під час змішаного формату навчання, адаптує модель формування інноваційного мислення для майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та розробляє методику формування такого мислення, виокремлює сучасні інтерактивні інструменти, в впровадження яких у професійну підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання буде ефективним.

3. Наявність самостійних розробок автора: Авторка самостійно виконувала теоретичні узагальнення, проводила емпіричне дослідження, систематизувала отримані результати, адаптувала модель формування інноваційного мислення фахівців до особливостей професійної діяльності економічного спрямування, розробила методику та обґрунтувала набір інтерактивних інструментів, впровадження яких в освітній процес в умовах змішаного навчання позитивно вплине на якість підготовки майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та підвищить ефективність методичної діяльності викладачів економічних дисциплін.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Отримані авторкою результати та зроблені висновки мають як теоретичне, так і практичне значення, оскільки можуть бути втілені у закладах професійної та вищої освіти в умовах змішаного навчання. Зазначені результати дають можливість викладачам, спираючись на систематизовану інформацію щодо особливостей та методичних підходів до формування інноваційного мислення здобувачів освіти в умовах змішаного навчання, діагностувати основні характеристики інноваційного мислення тих, кого вони навчають; впроваджувати у власній професійній діяльності адаптовану модель та апробований набір інтерактивних методичних інструментів, які дозволяють формувати інноваційне мислення, сприяє розвитку критичного мислення, креативності та здатності до самонавчання майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в освітньому середовищі та підвищувати ефективність методичної діяльності викладачів закладів фахової передвищої та вищої освіти.

5. Наявність недоліків: Представлена робота має ряд недоліків, усунення яких може бути логічним продовженням розпочатих досліджень та

напрямами вдосконалення її змісту. Запропонований авторкою набір психодіагностичних методик щодо визначення рівнів сформованості певних характеристик інноваційного мислення здобувачів освіти носить дискусійний характер, потребує додаткових психометричних обґрунтувань та виокремлення чітких характеристик для здійснення діагностування. Також подальшого дослідження та обґрунтування потребують компоненти моделі формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей у форматі змішаного навчання. Було б доцільно розширити опис складових кожного компоненту, особливо з врахуванням специфіки змішаного навчання; систематизувати методичний інструментарій та підходи до комбінування конкретних інструментів традиційного навчання з інструментами електронного навчання, відобразити результати у відповідних методичних рекомендаціях щодо впровадження методики формування інноваційного мислення у процесі підготовки фахівців з економічних спеціальностей закладів фахової передвищої та вищої освіти України в умовах змішаного навчання.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Подана до захисту кваліфікаційна бакалаврська робота Яцун О.О. «Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання» в цілому відповідає існуючим вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю «Професійна освіта (Економіка)», може бути рекомендована до захисту перед екзаменаційною комісією і заслуговує позитивної оцінки.

Науковий керівник

доцент кафедри педагогіки та психології, к.е.н., доцент
(посада, вчене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Булавина О.А.
(прізвище, ініціали)

« 11 » червня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	6
1.1. Сутність та значення інноваційного мислення.....	6
1.2. Особливості формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.....	11
1.3. Модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.....	16
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	22
2.1. Аналіз сформованості інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.....	22
2.2. Розробка та впровадження методики формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.....	33
2.3. Оцінка ефективності запропонованої методики формування інноваційного мислення.....	44
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	49
3.1. Перспективні напрямки розвитку змішаного навчання для ефективного формування інноваційного мислення.....	49
3.2. Сучасні інтерактивні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.....	54
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність. Сучасний світ характеризується стрімким технологічним розвитком, який в першу чергу, впливає на ринок праці, формуючи потребу у наданні якісних освітніх послуг у країні. Таким чином, навчальні заклади повинні забезпечити підготовку кваліфікованих спеціалістів, які мають здатність критично мислити та бути винахідливими. Отже, освітня діяльність починає базуватися та впроваджувати інноваційні підходи до навчання, щоб допомогти здобувачам розвивати інноваційний розум.

Динамічні зміни, які відбуваються в економіці та бізнес-середовищі по всьому світу, вимагають від економістів, маркетологів, фінансистів та інших фахівців у сфері економіки здатності швидко адаптуватися, інноваційно мислити та шукати нові способи вирішення складних проблем. Це пояснює актуальність цього дослідження для майбутніх фахівців економічних спеціальностей у змішаному навчанні. Завдяки швидкому розвитку цифрових технологій професійні обов'язки потребують аналітичних здібностей, критичного мислення та готовності до постійного навчання. У зв'язку з глобалізацією бізнесу та глобальною конкуренцією зростає потреба в людях, які мають здатність створювати нові продукти, послуги та бізнес-моделі.

Змішане навчання, яке поєднує переваги традиційних методів навчання з технологіями та електронними ресурсами, є ефективним методом розвитку інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. Воно забезпечує доступність, інтерактивність, різноманітність ресурсів і можливість практичного застосування знань у реальному світі, що сприяє розвитку творчих і інноваційних здібностей студентів.

Питання інноваційного мислення досліджували такі вчені, як М. Артюшина, О. Булавіна [1, 2], Г. Романова [3], О. В. Рибалка [4], О. Г. Ткаченко [5], С. Бонк [6], Ч. Грем [7], М. Крістенсен [8], М. Хорн [9], Н. Стакер [10], А. Литвинов [11], Г. Ю. Айзенк [12], Е. П. Торренс [13], Є. Є. Тунік [14].

Метою дипломної роботи є обґрунтування ефективної моделі та розробка методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Завдання до поставленої мети:

1. визначити сутність та значення інноваційного мислення для майбутніх фахівців економічної сфери.
2. виокремити особливості формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.
3. проаналізувати модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та обґрунтувати її основні етапи і компоненти.
4. проаналізувати рівень сформованості інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей (на прикладі здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана).
5. розробити, апробувати та оцінити ефективність методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.
6. запропонувати сучасні інтерактивні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Предметом дослідження є процес та методичні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей в умовах змішаного навчання.

Об'єктом дослідження є навчальний процес у змішаному форматі, що забезпечує підготовку майбутніх фахівців з економіки.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані якісні та кількісні методи дослідження, серед яких аналіз та синтез, систематизація, узагальнення та абстрагування; опитування, статистичне оброблення результатів та моделювання.

Теоретична, методична та практична значущість. Результати дослідження були висвітлені на двох науково-методичних конференціях та опубліковано двоє тез доповідей у відповідних збірниках матеріалів конференцій: «Інноваційне мислення: можливості та тренди формування в освітньому середовищі економічного університету» (КНЕУ, 2024 [3]) та «Інноваційне мислення: методичні аспекти формування у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей» (для 91-ї щорічної студентської наукової конференції «Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України» Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (09 травня 2024 року) [20].

Теоретична значущість дослідження полягає у систематизації підходів до можливостей формування інноваційного мислення в освітньому просторі, оцінювання рівня сформованості інноваційного мислення та обґрунтуванні методичного інструментарію, що сприяє формуванню інноваційного мислення здобувачів освіти.

Методична та практична значущість отриманих результатів пов'язані із адаптацією моделі та апробацією методики формування інноваційного мислення майбутніх фахівців, що здобувають економічні спеціальності у форматі змішаного навчання. Можливість поєднувати традиційні аудиторні заняття з сучасними онлайн-ресурсами дозволяє впроваджувати в освітнє середовище інноваційні методи та прийоми навчання, що підвищує доступність й якість навчання в цілому, а також сприяє розвитку критичного мислення, креативності та здатності до самонавчання здобувачів професійної освіти. Дослідження може бути корисним для науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої, професійної освіти, які готують фахівців у галузі економіки, а також для науковців, які досліджують формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

1.1. Сутність та значення інноваційного мислення

Епоха нашого існування характеризується інформаційним суспільством, де пріоритетом є комп'ютерні технології та автоматизація систем, провідну роль у суспільстві може зайняти людина та, яка має особливе мислення, що не доступно машинам. У свою чергу, ми маємо можливість подібне мислення називати інноваційним. Кожна людина має свій особливий спосіб мислення або навіть поєднання кількох способів [1].

В першу чергу, варто охарактеризувати поняття «інновація». Поняття «інновації» походить від латинського «*in*» — новий і «*novus*» — новий. Інновація — це процес впровадження наукової ідеї в життя. В методологічному плані інновація означає концепції (ідеї), пропозиції та наукові дослідження, які служать основою для створення нових стратегій розвитку, нових видів продукції та значного покращення споживчих характеристик (економічних, культурних, освітніх тощо) існуючих явищ і процесів, товарів або ідеальних об'єктів.

В.Г. Кремень стверджує, що інновації — це єдине, що може покращити як якість життя людства, так і процес розвитку. У сфері освіти інновація пов'язана з процесами створення нового освітнього середовища, його опануванням на практиці та подальшим дослідженням у теорії.

Також, поняття «інновації» має певні ключові аспекти, які продемонстровано на рисунку 1.1.

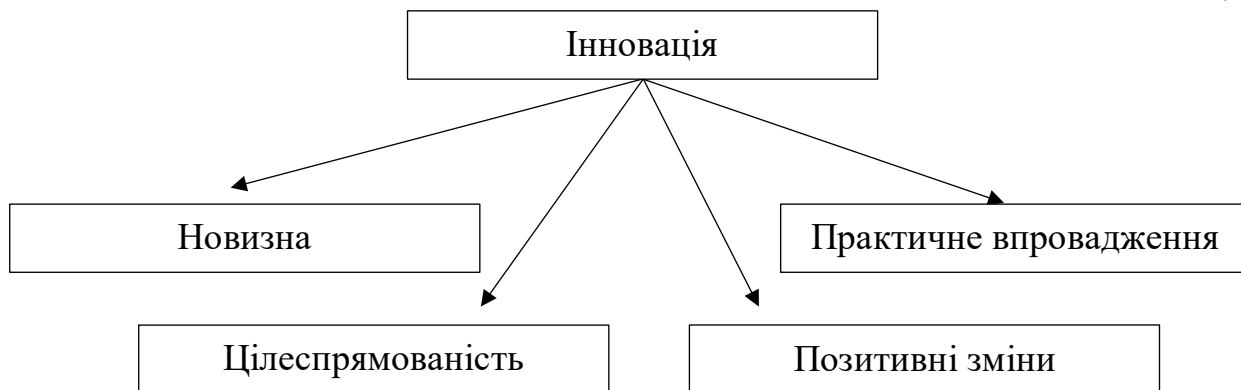

Рис. 1.1 – Ключові аспекти поняття «інновація»

Джерело: Складено автором на основі джерела [3]

Отже, ключові аспекти поняття «інновація» є [3]:

1. Новизна – передбачає створення чогось нового, яке не існувало раніше;
2. Практичне впровадження – інновація не обмежується лише ідеєю чи розробкою, а має бути впроваджена у практичну діяльність;
3. Позитивні зміни – інновація спрямована на вдосконалення, поліпшення, оптимізацію існуючих процесів, продуктів, систем задля досягнення кращих результатів;
4. Цілеспрямованість – інновація є цілеспрямованим процесом, метою якого є розв’язання певних проблем та досягнення визначених цілей.

У сучасному суспільстві інноваційне мислення посідає важливе місце, оскільки воно є рушійною силою для створення новацій і інновацій у багатьох сферах людської діяльності. Здатність людини долати традиційні уявлення та звичаї, виходити за межі традиційних рішень і створювати нові ідеї, концепції та підходи називається інноваційним мисленням.

Хоча творче мислення тісно пов’язане з інноваційним мисленням, інноваційне мислення також має свої особливості. Інноваційне мислення, за словами В. Делії, є «продовженням творчого мислення, його найвищої ступені». Хоча його основою є творче мислення, він має певні особливості та спрямований на інновації та вирішення нових, нестандартних проблем. Таким чином, творче мислення не завжди є інноваційним; однак творчі здібності необхідні для інноваційного мислення [1].

«Мислення, спрямоване на забезпечення інноваційної діяльності, яка здійснюється на інструментальному та когнітивному рівнях», є визначенням інноваційного мислення. У свою чергу, це означає, що інноваційне мислення не просто створює нові ідеї та ідеї, але й робить інновації реальними речами. Для цього потрібні аналітичні та творчі здібності, а також здатність вирішувати проблеми та приймати рішення.

Крім того, інноваційне мислення також визначається як «творчість, у результаті якої людиною успішно вирішується нове завдання, що раніше ніколи їм не вирішувалося, створюється, впроваджується і просувається новий творчий продукт». Таким чином, ми можемо підкреслити важливість інноваційного мислення для створення та реалізації нових ідей, які потім призводять до інновацій у багатьох галузях.

У сучасному світі, де технології та інновації відіграють важливу роль у розвитку економіки та суспільства, важко переоцінити важливість інноваційного мислення.

Таким чином, інноваційне мислення дозволяє створювати нові продукти, послуги та технології, які є конкурентоспроможними та сприяють сталому розвитку компаній і країн. Спираючись на даний висновок, ми також маємо змогу стверджувати, що розвиток інноваційного мислення у працівників, студентів і учнів є важливим для забезпечення прогресу в різних сферах.

Власне, варто зазначити, що інноваційне мислення передбачає творчий пошук у межах, що були установлені в рамках професійної сфери. Загалом, дана сфера є більш прагматично спрямованою, націленою на результат та прагне мати не лише наявність уяви, фантазії, а також враховувати знання, досвід, який відповідає спеціальній та професійній підготовці.

Звертаючись до вченого А. Грітченка, ми маємо можливість охарактеризувати основні компоненти інноваційного мислення, такі як інтереси та стереотипи. А. Грітченко вважає, що індивідуальні інтереси мають відповідати сучасним вимогам розвитку суспільства та націлювати індивіда на

самореалізацію в інноваційній діяльності. А інноваційна освіта вимагає формувати систему стереотипів стійких образів мислення, яка є підґрунтям для виникнення та відтворення гнучких, креативних форм мислення.

Здійснення ретельного аналізу та комплексного узагальнення досліджень дозволяє визначити низку важливих рис, які визначають основу інноваційного мислення. Домінування абстрактного мислення над конкретним серед них розширює творчі можливості, дозволяючи створювати нестандартні ідеї та рішення. Системне мислення стає важливою частиною, яка дозволяє розглядати проблему в контексті певної системи та в тісному зв'язку з її компонентами.

Здатність виходити за межі усталених уявлень і загальноприйнятих ідей, а також знаходити компроміс та вирішувати конфлікти в ситуаціях, коли неможливо досягти ідеального рішення, є однією з основних характеристик інноваційного мислення. Інноваційне мислення залежить від еволюційності мислення, тобто розуміння закономірностей розвитку певних систем, щоб успішно прогнозувати їх майбутнє [3].

Інноваційне мислення значною мірою залежить від його комплексності, що ґрунтується на ерудиції — широкому спектрі знань із різних галузей науки та техніки — і економічності, що дозволяє знайти найефективніші ресурси для реалізації певних рішень. Можливість абстрагуватися від носія функцій (об'єкта) і зосередитися на різних способах виконання необхідної функції забезпечується функціональною орієнтованістю інноваційного мислення.

Інноваційне мислення залежить від прагматизму, тобто прагнення досягти практичного результату. Крім того, це передбачає здатність конкретизувати цілі для пошуку інноваційних рішень і наявність творчої уяви, яка дозволяє шукати нові ідеї, руйнуючи бар'єри нав'язані реальним світом мислення.

Інноваційне мислення є необхідним і важливим для будь-якого фахівця, особливо в економіці, оскільки воно дозволяє їм приймати нові та найкращі рішення для своїх професійних завдань. Майбутні економісти та менеджери

повинні мати інноваційне мислення, основане на інноваційних знаннях, методах і прийомах, щоб впровадити інновації в бізнес-середовищі.

Існують загальні та специфічні риси інноваційного мислення майбутніх фахівців з економіки. Це когнітивний та інструментальний процес, який стимулює інновації, творчість, подолання стереотипів і створення та застосування нових методів вирішення завдань у бізнесі та економіці.

Основними характеристиками інноваційного мислення студентів-економістів є конструктивність, критичність, практичність (прагматичність), дивергентність, органічне поєднання логіки та інтуїції та фокус на отриманні вигоди та створенні цінності [1].

Майбутнім економістам легше виконувати свої професійні обов'язки більш усвідомлено та ефективно, приймати обґрунтовані рішення та протистояти стереотипам і маніпулюванню. Такі фахівці мають здатність долати перешкоди, визначати пріоритети, швидко встановлювати зв'язки між поведінкою суб'єктів ринку та економічними подіями, і ефективно співпрацювати з колегами та партнерами.

З метою, аби економісти могли розвивати інноваційне мислення в майбутньому, вони повинні враховувати особливості своєї професійної діяльності, зокрема необхідність приймати рішення в умовах ризику та невизначеності, що вимагає від них значних аналітичних і творчих здібностей, а також здатності до інноваційного мислення для прийняття оптимальних рішень, які дають їм конкурентні переваги та запобігають негативним наслідком. Інноваційне мислення економіста означає точність, конкретність, неупередженість, зваженість, логічність у формулюванні висновків, оперативність і доцільність реагування на зміни в бізнес-середовищі.

1.2. Особливості формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання

З метою подальшого дослідження формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання існує необхідність у тому, щоб охарактеризувати поняття змішаного навчання. Поняття «змішане навчання», англійською «blended learning» було введено у практику дослідникам С. Бонком та С. Гремом у 2006 році під час публікації «Довідника змішаного навчання». Варто також приділити увагу, що поняття «змішане навчання» вживають також з такими термінами, як «гібридне», «комбіновано», «гнучке» навчання [4].

Спираючись на рекомендації щодо впровадження змішаного формату навчання у закладах вищої та професійної (професійно-технічної) освіти, ми маємо можливість розглядати змішане навчання як педагогічний підхід і технологію, що поєднує аудиторне навчання з використанням онлайн-ресурсів та взаємодію між студентами й викладачами як в аудиторії, так і в режимі онлайн. [5]. Власне відмінності змішаного формату навчання від традиційного наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Відмінності змішаного формату навчання від традиційного

Особливості	Змішаний формат навчання	Традиційний формат навчання
Використання технологій	Використання Інтернету та інших цифрових ресурсів для доступу до навчального матеріалу, завдань і відеолекцій.	Основне навчання відбувається у класній кімнаті, без використання цифрових технологій.
Гнучкість	Студенти можуть вчитися у власному темпі та за власним графіком, роблячи частину роботи в онлайн-режимі.	Навчання відбувається в строго визначеному часі та місці, зазвичай в класі.
Співробітництво	Змішаний формат сприяє співпраці між учнями та вчителями через онлайн-форуми, спільні проекти тощо.	Взаємодія між учнями та вчителями обмежена часом у класі.

Продовження таблиці 1.1

Індивідуалізація	Забезпечує можливість індивідуального навчання, враховуючи потреби кожного студента.	Навчання орієнтоване на всю групу, без врахування індивідуальних особливостей.
Ефективність	Дослідження показують, що змішаний формат може покращити результативність навчання та зрозуміння матеріалу.	Ефективність традиційного навчання може бути обмеженою через відсутність інтерактивності та індивідуального підходу.

Джерело: Складено автором на основі джерела [5]

Спираючись на дослідження видатних вчених, можна надати характеристику даному поняттю та визначити певні особливості змішаного навчання. Так наприклад А. Литвинов визначає змішане навчання як поєднання онлайн та офлайн навчання в одному процесі, який формує «навчальний досвід» студента та самодостатній логічний курс чи предмет.

Багато науковців, зокрема М. Крістенсен, М. Хорн та Н. Стакер, вважають, що змішане навчання є формальною освітньою програмою, яка поєднує очне навчання в закладі, що надає освітні послуги, з дистанційним навчанням та різноманітними методами навчання. Отже, змішане навчання передбачає комбінацію традиційного навчання в аудиторіях та онлайн-навчання на відстані.

Звертаючись до такого вченого, як Г. Ткачук, ми маємо можливість розглядати змішане навчання, як цілеспрямований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності людини, що має базується на поєднанні технологій традиційної комп'ютерної орієнтації, дистанційного формату та мобільної орієнтації навчання [8].

Таким чином, спираючись на вище зазначені підходи, ми маємо можливість розглядати змішане навчання як систему викладання, модель, метод, а також суміш методів та стратегію навчання, форму навчання, програму тощо. Всі перелічені бачення об'єднує те, що в основі є взаємодія суб'єктів в освітній діяльності, поєднуючи різні види навчання: дистанційний формат (онлайн) та традиційне (офлайн) формат, так як більшість науковців розглядає поняття, як процес здобування ЗУН (знань, умінь та навичок), який супроводжується поєднанням різних технологій навчання. Вибір формату

навчання повинен спиратися на специфіку викладання обраної дисципліни, проте вивчення економічних дисциплін не потребує певного оснащення та може, на нашу думку, цілком проходити в онлайн режимі.

Базуючись на проведений теоретичний аналіз літературних джерел та практичних напрацювань педагогів, у нас є всі підстави, для того щоб визначити завдання змішаного навчання у закладах професійної (професійно – технічної) освіти, а саме:

1. розширення освітніх можливостей за рахунок доступності та гнучкості відбувається;
2. зважати на індивідуальні освітні потреби, темпи, ритми навчального матеріалу;
3. приріст мотивації у здобувачів до навчально – пізнавальної діяльності, робота над самодисципліною, соціальною активністю, рефлексією та формуванням відповідальності;
4. педагогічна свобода та автономія викладача щодо вибору подання матеріалу, освітніх сервісів і платформ;
5. діяльність щодо зміни ролі викладача, тобто перехід від транслявання знань до інтерактивної взаємодії зі студентами, які сприяють формуванню процесу конструювання власних знань;
6. самоконтроль;
7. цифрова компетентність;
8. персоналізація освітнього процесу (самостійність студента щодо визначення навчальних цілей, способів досягнення, врахування власних освітніх потреб, інтересів та здібностей, тобто викладач виступає помічником);
9. збільшення ефективності освітньої діяльності, а також підвищення якості результатів навчання.

Отже, змішане навчання є сучасним та новітнім підходом щодо організації освітнього процесу, зокрема для майбутніх фахівців з економіки, який трансформує структуру та зміст навчання, що змінює роль викладача та студента, що має на меті підвищити якість освіти.

У процесі теоретичного дослідження ми зрозуміли, що інноваційне мислення пов'язане з компетентнісним підходом. Інноваційне мислення характеризує людину, як ту, яка має вищий рівень пізнання, усвідомлює протиріччя, що виникають у груповій діяльності та вирішує їх творчо на основі усвідомлення відповідностей чи невідповідностей нового до потреб та інтересів людини [7].

Як зазначає О. Булавіна, інноваційне економічне мислення є процесом «отже, його можна постійно вдосконалювати». Відтак, з метою забезпечення ефективного формування інноваційного економічного мислення необхідно спиратися на розвиток певних характеристик, які, у свою чергу, забезпечують вдосконалення інноваційного економічного мислення. Зокрема, можна виокремити таку характеристику, як аналітичність та наукова обґрунтованість, мається на увазі забезпечення шляхом залучення студентів до наукових досліджень, здійснення критичного аналізу літературних джерел, формулювання обґрунтованих гіпотез та висновків [2].

Одна з особливостей формування інноваційного мислення є системний підхід, який має на меті досягнення за допомогою міждисциплінарних проєктів, що вимагають комплексного підходу та інтеграції знань із різних галузей.

Конструктивність та прогностичність можна розвивати через моделювання економічних ситуацій, вирішення практичних завдань та проведення симуляцій. Студенти повинні бути спроможні підходити до вирішення економічних ситуацій з повною обізнаністю.

Зваженість — це здатність об'єктивно оцінювати різні економічні ситуації та швидко приймати виважені, всебічно обґрунтовані рішення.

Діловитість означає активність і наполегливість у вирішенні проблем, уміння організувати та довести справу до логічного завершення, відповідальність і сумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків і забезпечення виконання прийнятих рішень.

Креативність - це здатність створювати нові, нестандартні ідеї та рішення в контексті змінних і непередбачуваних обставин, нових явищ і процесів, які виникають завдяки динаміці економіки, науково-технічному прогресу, змінам у структурі виробництва та потребам суспільства в споживанні [7].

Інноваційність є здатністю впроваджувати нові та нестандартні рішення в професійні справи та готовність реалізувати ці ідеї в реальних умовах та обставинах.

З метою формування інноваційного економічного мислення в умовах змішаного навчання доцільно використовувати комплексний підхід, який поєднує традиційні та інноваційні методи навчання, а також інструменти онлайн та офлайн навчання. Також, спираючись на перелічені особливості можна відзначити, що з метою їх розвитку існує необхідність у створенні сприятливого середовища для розвитку креативності та інноваційного мислення, заохочення студентів до критичного мислення та аналізу проблем з різних точок зору. Інноваційне економічне мислення вимагає також від студентів та викладачів розвитку навички системного мислення та вміння бачити взаємозв'язки між різними явищами та процесами. Міждисциплінарні проєкти, інтегровані курси та використання онлайн-симуляторів надають можливість студентам зрозуміти складність та взаємозалежність економічних, соціальних та технологічних систем [9].

Особливості формування інноваційного економічного мислення вимагають від освітнього процесу культивізації здатності до самонавчання та самовдосконалення. Онлайн компонент змішаного навчання забезпечує гнучкість та доступ до різноманітних навчальних ресурсів, які дозволяють студентам навчатися у зручному для них темпі та в зручному місці. Адаптивні навчальні системи надають персоналізовані рекомендації та завдання, які відповідають до рівня знань та навичок кожного здобувача.

Ефективність поєднання традиційних методів навчання з інноваційними технологіями та підходами в рамках змішаного навчання дозволяють створити

сприятливе освітнє середовище з метою формування загальних та професійних компетентностей, й, зокрема, інноваційного економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.

1.3. Модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

В першу чергу необхідно визначити, що собою являє поняття «модель». Модель є відображенням в схемі, формулі тощо характерних ознак об'єкта, що досліджується. Модель є спрощеною конкретною життєвою ситуацією, іншими словами, у моделях певним чином відображаються реальні події, обставини тощо [1].

Спираючись на проведений теоретичний аналіз, ми можемо зробити висновок, що можна запропонувати комплексну модель формування інноваційного мислення майбутніх економістів. Дана модель базується на особистісно-орієнтованому підході до навчання та базується на компетентностях здобувачів освіти. Основною метою цієї моделі є підготовка конкурентоспроможних фахівців, які мають здатність адаптуватися до мінливих умов ринку праці та успішно вирішувати складні професійні завдання [2].

Цільовим елементом моделі є розвиток інноваційного мислення як важливої професійної компетентності майбутніх фахівців з економічних спеціальностей, яка забезпечує їх конкурентоспроможність і успіх на ринку праці.

Змістова частина охоплює сукупність знань, умінь, навичок і особистісних якостей, які сприяють інноваційному мисленню економіста. Вони включають критичне мислення, креативність, аналітичні та

прогностичні здібності, гнучкість і адаптивність, здатність до саморозвитку та навчання протягом життя.

Різноманітні форми, методи та прийоми змішаного навчання, спрямовані на розвиток інноваційного мислення, є технологічним компонентом моделі. Проблемні лекції, креативні тренінги, кейс-метод, ділові ігри, проєктна діяльність, онлайн-курси, симулятори економічних процесів, цифрові інструменти для колаборації та візуалізація ідей — це лише деякі з них. Важливим є те, щоб студенти поєднували роботу в аудиторії з роботою самостійно.

Для визначення індивідуальних особливостей студентів, таких як модальність мислення, тип особистості, рівень професійної спрямованості та інтелектуальна лабільність, тощо, використовуються критерії, показники та рівні сформованості інноваційного мислення як частина тесту. Ця діагностика дозволяє визначити сильні сторони та зони для розвитку кожного здобувача освіти.

Для реалізації моделі необхідно дотримуватися наступних принципів: науковості, системності, наступності, інтегративності, інноваційності, практико-орієнтованості, особистісної орієнтованості, міждисциплінарності та взаємодії між викладачами та здобувачами.

Заохочення останніх до інноваційного мислення, створення інноваційного освітнього середовища, використання особистісно-орієнтованих технологій, інтеграція змісту між дисциплінами та практико-орієнтований підхід до навчальної діяльності — це педагогічні умови, необхідні для успішного використання моделі.

У інноваційному мисленні є три етапи: мотиваційно-цільовий (актуалізація мотивів, усвідомлення цінності інноваційного мислення), когнітивно-діяльнісний (оволодіння знаннями, вміннями та навичками інноваційного мислення через активну навчальну діяльність), рефлексивно-творчий (самоаналіз і самооцінка).

Мотиваційно-цільовий (актуалізація мотивів, усвідомлення цінності інноваційного мислення) — на цьому етапі важливо підвищити внутрішню мотивацію студентів і переконати їх у важливості інноваційного мислення для їх майбутньої кар'єри.

Когнітивно-діяльнісний (оволодіння знаннями, вміннями та навичками інноваційного мислення через активну навчальну діяльність) — це те, як студенти беруть участь у навчанні, використовуючи інтерактивні технології та методи.

Рефлексивно-творчий (самоаналіз і самооцінка) – це процес, під час якого студенти аналізують і оцінюють свої креативні здібності. На цьому етапі також розробляються нові концепції та методи.

Інноваційне мислення включається в освітні елементи, практичну підготовку та проєктну роботу здобувачів економічних спеціальностей. Ключову роль відіграє викладач, який працює як тренер актуальних умінь, ментор або тьютор, усвідомлюючи особливості кожного студента.

Підводячи підсумок, важливо відзначити, що впровадження цієї моделі призвело до розвитку інноваційного мислення у майбутніх фахівців економічних спеціальностей, що дозволяє їм адаптуватися до змін, вирішувати складні професійні завдання, створювати нові ідеї та втілювати їх у життя.

Схема основних етапів та елементів моделі формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання наведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економіки

Джерело: складено автором

Етап мотивації та цілей спрямований на те, щоб навчити студентів цінувати інноваційне мислення. Викладачі використовують мотиваційні стратегії, розглядають інноваційні приклади та підкреслюють, наскільки важливо використовувати інноваційний підхід для професійного розвитку. На цьому етапі студенти усвідомлюють важливість інноваційного мислення завдяки навчальним заняттям, семінарам і практичним заняттям.

Студенти отримують теоретичні знання та навички інноваційного мислення за допомогою когнітивно-діяльнісного етапу. Сучасні освітні платформи, такі як інтерактивні лекції та онлайн-курси, є доступними для викладачів. Застосовуються різні практичні завдання, кейс-стаді, проєктна робота та онлайн-інструменти, щоб працювати разом, створювати ідеї та

створювати візуальні зображення. Для підвищення мотивації студенти беруть участь у активних навчальних заходах, таких як хакатони, семінари та воркшопи.

На рефлексивно-творчому етапі студенти аналізують і оцінюють свої власні здібності, а також розробляють нові ідеї та методи на основі того, що вони вже знають. Через консультації та зворотний зв'язок викладачі допомагають учням розвивати критичне мислення. Студенти беруть участь у конкурсах і презентаціях, розробляють нові проекти та генерують нові ідеї. Враховуючи зворотний зв'язок, вони перевіряють та коригують свої ідеї, що сприяє постійному розвитку їхнього творчого мислення.

Данна модель формування інноваційного мислення є складним багатокомпонентним механізмом, який поєднує інструменти теоретичного навчання, формування практичних вмінь й навичок, використання сучасних онлайн-ресурсів і рефлексивної діяльності здобувачів. Для майбутніх фахівців з економічних спеціальностей ця модель дозволяє сформувати систему актуальних професійних та загальних компетентностей, впливатиме на формування навчальної та професійної мотивації через усвідомлення цінності володіння характеристиками інноваційного мислення.

Висновок до розділу 1. На основі проведеного дослідження теоретичних основ формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей можна зробити наступні висновки. Інноваційне мислення є ключовою компетенцією, необхідною для сучасного економіста, оскільки воно дозволяє ефективно адаптуватися до динамічних змін ринку праці та швидко знаходити нові рішення для складних проблем. У цьому контексті змішане навчання, що поєднує традиційні методи навчання з використанням сучасних технологій, виступає як ефективний інструмент для розвитку таких компетенцій. Розглянута модель формування інноваційного мислення включає мотиваційно-цільовий, когнітивно-діяльнісний та рефлексивно-творчий етапи, що забезпечує комплексний підхід до підготовки

майбутніх економістів. Висновки підкреслюють необхідність постійного оновлення навчальних програм та активного впровадження інноваційних методів навчання.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Аналіз сформованості інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

З метою проведення детального аналізу сформованості інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та визначення особливостей процесу його формування нами було проведено анкетування студентів «Фахового економічного коледжу» при Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана та тестування за різними психодіагностичними методиками в анонімному форматі.

Інноваційне мислення, в першу чергу, є комплексним поняттям, так як воно поєднує декілька важливих аспектів, що власне і стосуються інноваційного мислення, в першу чергу це: креативність, інтелект та творче мислення. У свою чергу, дані аспекти відповідають за здатність особистості генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення, ефективно впроваджувати рішення на практиці. За допомогою певних методик, можна здійснити оцінку даних аспектів.

Для комплексного дослідження інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей були обрані кілька психодіагностичних методик, які оцінюють різні аспекти, пов'язані з інноваційним мисленням.

У дослідженні взяли участь 82 студенти "Фахового економічного коледжу" при КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Віковий діапазон учасників респондентів 14-16 роки.

Дослідження проходило в декілька етапів. Перший етап – вербальний тест інтелекту Г.Ю. Айзенка [10], який дозволяє здійснити оцінку когнітивних здібностей та загального інтелектуального рівня, що є важливою передумовою для успішного інноваційного мислення, оскільки високий рівень інтелекту сприяє кращому розумінню складних проблем, швидкому засвоєнню нової інформації та ефективному аналізу даних.

Другий етап полягав у проходженні респондентами тесту на визначення креативності Е.П. Торренса [27], що власне спрямований на вимірювання здатності генерувати нові ідеї та нестандартні рішення, бо, на наше переконання, креативність є невід’ємною складовою інноваційного мислення, бо, в першу чергу, дозволяє виходити за межі звичних шаблонів та знаходити унікальні підходи до вирішення проблем.

Діагностика особистісної креативності за Е.Е. Туніком [18] дає можливість здійснення оцінки рівня нестандартного мислення та готовність до творчого самовираження. Перелічені якості є важливим для реалізації інноваційних ідей та впровадження змін у реальну практику.

На кожному етапі респондентам роз’яснювалася мета та інструкції, створювались стандартизовані умови для отримання максимально об’єктивних результатів. Тестування проводилось в окремому приміщенні у затишній обстановці. Тривалість кожного етапу становила близько 1 години з перервами між ними.

Таким чином, комплексне використання розглянутих методик дозволяє виявити сильні та слабкі сторони здобувачів у сфері інноваційного мислення та розробити відповідні рекомендації щодо розвитку необхідних характеристик професійного мислення, що, у свою чергу, сприятиме формуванню креативних та інноваційних фахівців, здатних ефективно вирішувати складні завдання та генерувати нові ідеї. Власне, тому формування інноваційного мислення в процесі навчання є важливим завданням, бо ринок праці наразі через постійні технологічні зміни потребує саме таких фахівців.

Розглянемо більш детально методи вербального тесту Айзенка, тестування з метою оцінки когнітивних здібностей та інтелекту. Вербальний тест інтелекту Г.Ю. Айзенка є однією з фундаментальних психодіагностичних методик, розроблених для комплексної оцінки когнітивних здібностей індивіда та вивчення його особистісного профілю. Дана методика, створена у 1963 році, здобула широке визнання у наукових колах завдяки своїй ґрунтовності та високій валідності. Концептуальна основа тесту Айзенка ґрунтується на двох ключових факторах: екстраверсії-інтроверсії та нейротизмі.

Екстраверсія-інтроверсія характеризує домінуючу орієнтацію особистості на зовнішній чи внутрішній суб'єктивний світ, що визначає характерні патерни поведінки, емоційного реагування та соціальної взаємодії. У свою чергу, нейротизм представляє рівень емоційної стійкості, тривожності, самоповаги та схильності до вегетативних розладів. Це окреслює межу від емоційної зрілості та адаптивності до нестабільності та дезадаптації.

Тест Айзенка складається з низки вербальних завдань, які вимагають від учасників продемонструвати різноманітні інтелектуальні здібності, такі як абстрактне узагальнення, логічне мислення та лінгвістичні здібності. Завдання включають різноманітні когнітивні операції, наприклад вибір відповідної фігури з великої кількості запропонованих, завершення слів, розв'язання анаграм, вставлення пропущених чисел чи літер, а також продовження числових або словесних рядів.

Щоб стандартизувати умови та мінімізувати вплив сторонніх факторів на результати тесту, необхідно чітко дотримуватися інструкцій і часових обмежень під час проведення тесту. За допомогою кількісної оцінки правильних відповідей аналіз даних дозволяє створити комплексний профіль особистості досліджуваного.

Здатність методики Айзенка надавати корисну інформацію про індивідуально-психологічний склад особистості, емоційну стабільність і потенційні вегетативні розлади є однією з її переваг. Таким чином, цей підхід

широко використовується в багатьох областях, таких як психологічна діагностика, наймання персоналу та дослідження психології особистості та когнітивної психології. Результати тестування продемонстровані у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Результати тестування за методикою Г.Ю. Айзенка здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана

№	Рівень екстраверсії	Рівень нейротизму	Виявлена проблема
1	Високий (42)	Середній (38)	Імпульсивність, нестійка увага, труднощі з концентрацією
2	Низький (25)	Високий (55)	Соціальна тривожність, емоційна нестійкість, схильність до стресу
3	Середній (48)	Низький (32)	Недостатня гнучкість мислення, ригідність поведінки
4	Високий (34)	Низький (46)	Надмірна імпульсивність, складнощі з дотриманням правил
5	Низький (20)	Середній (40)	Труднощі з соціальною взаємодією, замкнутість
6	Середній (21)	Високий (59)	Підвищена тривожність, схильність до вегетативних розладів
7	Низький (50)	Низький (30)	Низька мотивація, апатія, втрата інтересу
8	Високий (51)	Середній (29)	Імпульсивність, складнощі з плануванням та організацією
9	Середній (62)	Високий (18)	Емоційна нестійкість, схильність до депресивних станів
10	Низький (56)	Середній (24)	Соціальна ізоляція, труднощі з комунікацією

Джерело: складено автором на основі результатів застосування психодіагностичної методики «Вербальний тест інтелекту» Г.Ю. Айзенка (Додаток А)

У процесі дослідження особистісних характеристик та інтелектуальних здібностей здобувачів професійної освіти за допомогою вербального тесту інтелекту Г.Ю. Айзенка було отримано комплексні результати, які дозволяють виявити закономірності та тенденції у прояві екстраверсії-інтроверсії та нейротизму в досліджуваній вибірці.

Аналіз даних засвідчив, що високий рівень екстраверсії часто корелює з імпульсивністю, нестійкою увагою та труднощами концентрації на завданнях, що може негативно позначатися на навчальній діяльності та виконанні

професійних обов'язків. Натомість, низький рівень екстраверсії у поєднанні з високим нейротизмом може бути індикатором соціальної тривожності, емоційної нестійкості та підвищеної схильності до стресових ситуацій, що може ускладнювати процес соціалізації та адаптації в професійному середовищі.

Респонденти з середнім рівнем екстраверсії та низьким нейротизмом продемонстрували тенденцію до недостатньої гнучкості мислення та ригідності поведінкових патернів, що може створювати перешкоди для ефективного вирішення нестандартних завдань та адаптації до мінливих умов професійної діяльності. У той же час, високий рівень екстраверсії у поєднанні з низьким нейротизмом може призводити до надмірної імпульсивності та складнощів з дотриманням встановлених норм та правил, що є критично важливим для багатьох професійних сфер.

Низький рівень екстраверсії з середнім нейротизмом часто асоціюється з труднощами у соціальній взаємодії та замкнутістю, що може негативно позначатися на комунікативних навичках та здатності до ефективної командної роботи. Тоді як середній рівень екстраверсії, поєднаний з високим нейротизмом, може вказувати на підвищену тривожність та схильність до вегетативних розладів, що може знижувати працездатність та стресостійкість.

Крім того, низькі показники як екстраверсії, так і нейротизму можуть бути ознакою низької мотивації, апатії та втрати інтересу до навчання чи професійної діяльності. Водночас високий рівень екстраверсії з середнім нейротизмом може бути пов'язаний з імпульсивністю, складнощами з плануванням та організацією діяльності, що може негативно позначатися на ефективності виконання завдань.

Середній рівень екстраверсії у поєднанні з високим нейротизмом часто вказує на емоційну нестійкість та схильність до депресивних станів, що може створювати додаткові перешкоди для повноцінної реалізації професійного потенціалу.

Отже, результати дослідження за методикою Айзенка дозволяють виявити специфічні патерни особистісних характеристик та когнітивних здібностей здобувачів професійної освіти, що є важливим для розробки ефективних підходів до навчання, адаптації та подальшого професійного розвитку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.

Методика вимірювання креативності, розроблена Е.П. Торренсом, є однією з найвідоміших і науково обґрунтованих психодіагностичних інструментів, спрямованих на комплексну оцінку творчих здібностей особистості. Створена у 1966 році, вона ґрунтується на ретельному аналізі структури креативного мислення та його ключових компонентів.

Методика Торренса складається з двох основних блоків - вербального та невербального, кожен з яких охоплює різноманітні типи завдань, спрямованих на виявлення специфічних аспектів креативності. Вербальний блок включає завдання на створення заголовків, складання списків використання та вдосконалення об'єктів чи процесів. Невербальний блок передбачає завершення фігур та створення унікальних зображень з наданих елементів.

Оцінка результатів здійснюється за кількома ключовими критеріями: оригінальність, продуктивність, гнучкість та розробленість ідей. Оригінальність відображає здатність генерувати унікальні та нестандартні рішення, продуктивність - швидкість мислення та кількість згенерованих ідей, гнучкість - різноманітність підходів до вирішення проблеми, а розробленість - деталізацію та опрацювання ідей. Результати продемонстровано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Результати дослідження креативності мислення здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана за методикою Е.П. Торренса

Фактори креативності	Середнє (М)	Стандартні відхилення (Δ)
Оригінальність	18,2	3,5
Продуктивність	16,7	3,6

Продовження таблиці 2.2.

Гнучкість	14,5	4,2
Розробленість	14,1	4,5

Джерело: складено автором на основі результатів застосування психодіагностичної методики вимірювання креативності Е.П. Торренса (Додаток Б)

Результати дослідження креативності мислення здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, проведеного за методикою Е.П. Торренса, представлені в таблиці 2.2. Оригінальність, продуктивність, гнучкість і розробленість склали критерії оцінки творчості.

Показник «Середнє (М)» показує середнє арифметичне значення балів студентів за відповідним фактором креативності. Наприклад, фактор «Оригінальність» отримав середній бал 18,2.

Показник «Стандартні відхилення (Δ)» показує, наскільки відрізняються окремі значення від середнього арифметичного. Збільшення значення стандартного відхилення вказує на більший розкид даних навколо середнього.

Максимальні значення для кожного фактора креативності можуть відрізнятися залежно від методики та інструкцій, які використовуються. Зазвичай більше креативного мислення демонструють респонденти з більшими показниками оригінальності, продуктивності, гнучкості та розробленості.

Показник «Максимальне значення» додано для кожного фактора креативності, щоб надати контекст для порівняння середніх значень. Наприклад, максимальне значення для фактора «Оригінальність» становить 35 балів.

Показник «Середнє (М)» показує середнє арифметичне значення балів студентів за відповідним фактором креативності. Наприклад, фактор «Оригінальність» отримав середній бал 18,2 з максимально можливих 35.

Показник «Стандартні відхилення (Δ)» показує, наскільки відрізняються окремі значення від середнього арифметичного. Збільшення значення стандартного відхилення вказує на більший розкид даних навколо середнього.

Зазвичай більше креативного мислення демонструють респонденти з більшими показниками оригінальності, продуктивності, гнучкості та розробленості порівняно з максимальними значеннями для кожного фактора.

Аналіз отриманих даних демонструє, що у більшості респондентів спостерігається середній рівень креативності за різними критеріями. Водночас, низькі показники оригінальності у деяких студентів можуть вказувати на труднощі з генеруванням унікальних та нестандартних ідей, що може бути пов'язано з недостатньою розвиненістю дивергентного мислення або обмеженим досвідом творчої діяльності. Крім того, низька продуктивність у частини респондентів може свідчити про повільний темп мислення та проблеми зі швидкістю генерування ідей.

Загалом, результати дослідження за методикою Торренса дозволяють виявити специфічні аспекти креативного потенціалу здобувачів професійної освіти, що є вкрай важливим для розробки ефективних підходів до навчання та професійної підготовки майбутніх фахівців. Адже креативність є невід'ємною складовою інноваційного мислення, яке дозволяє знаходити оригінальні рішення для різноманітних виробничих та технологічних задач.

У процесі комплексного аналізу отриманих даних за методикою Е.П. Торренса було виявлено, що певна частина здобувачів професійної освіти демонструє недостатній рівень розвитку окремих аспектів креативного мислення. Зокрема, низькі показники оригінальності у деяких респондентів можуть вказувати на труднощі з генеруванням унікальних та нестандартних ідей, що може бути пов'язано з недостатньою розвиненістю дивергентного мислення або обмеженим досвідом творчої діяльності.

Крім того, виявлено, що частина здобувачів має низькі показники продуктивності, що може бути проявом уповільненого темпу мислення та проблем зі швидкістю генерування ідей. Ця особливість може створювати перешкоди для ефективного вирішення завдань, що вимагають швидкої реакції та генерування множини варіантів рішень.

Водночас, аналіз результатів засвідчив, що більшість респондентів демонструє середні показники за всіма критеріями креативності, що свідчить про наявність базових передумов для подальшого розвитку творчих здібностей. Проте, навіть середні показники можуть бути недостатніми для повноцінної реалізації інноваційного потенціалу майбутніх фахівців у професійній сфері.

Таким чином, результати дослідження за методом Е.П. Торренса показали, що у здобувачів професійної освіти були проблеми з креативним мисленням. Цей матеріал має вирішальне значення для розробки й впровадження ефективних методів навчання та професійної підготовки майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.

Спираючись на проведені дослідження, ми маємо можливість стверджувати, що креативність є важливою частиною інноваційного мислення, яке дозволяє студентам розробляти унікальні рішення для різноманітних виробничих та технологічних проблем, з якими вони стикаються під час своєї професійної діяльності. Недостатній рівень креативності може перешкоджати повній реалізації інноваційного потенціалу та обмежувати здатність молодих фахівців створювати нові та незвичайні інтелектуальні продукти.

Результати показують, що необхідно в освітній процес впроваджувати спеціальні програми, методи та прийоми навчання, спрямовані на розвиток креативних здібностей здобувачів. Це може включати використання інтерактивних методів навчання, проблемних ситуацій, творчих проектів та інших методів, які стимулюють різноманітність мислення, новизну ідей, гнучкість методів і продуктивність творчого процесу.

Крім того, важливо створити атмосферу, яка дозволяє здобувачам демонструвати свої креативні таланти, експериментувати, приймати нестандартні рішення та бути ініціативними. Це можна досягти за допомогою творчих конкурсів, відповідної системи мотивації, співпраці з підприємствами та залучення студентів до інноваційних проектів.

Комплексний підхід, який поєднує діагностику креативних здібностей та наполегливу роботу над розвитком цих здібностей, дозволить підготувати кваліфікованих фахівців, здатних ефективно вирішувати складні завдання та бути рушійною силою інноваційних процесів у сфері професійної діяльності.

Останній етап щодо тестувань полягав у проведенні дослідження креативності за методикою Є.Є. Туніка. Як можна зрозуміти, методика діагностики особистісної креативності була розроблена Є.Є. Туніком з метою визначення та оцінки творчих здібностей особистості. Дослідник Є.Є. Тунік прагнув створити інструмент, який є ефективним, щоб оцінити чотири основні аспекти творчої особистості, а саме: допитливість, уяву, складність та схильність до ризику. Власне, всі перелічені компоненти є головними цілями, для формування інноваційного мислення у здобувачів професійної освіти. Спочатку методика мала спрямованість на юнацький вік, проте наразі діагностика креативності Є.Є. Туніка довела свою ефективність у застосування на дорослій аудиторії.

Дослідження за даною методикою проводиться в індивідуальній формі або в колективі. Від респондентів вимагається відповідати на висловлювання відповідно до інструкції, при цьому використовуючи чотири варіанти: «так», «частково вірно», «ні» та «не можу вирішити».

Чотири фактори складають метод оцінки творчого потенціалу людини: допитливість, уява, схильності до складних завдань і готовність до ризику. Респондентам пропонується кілька тверджень, які вони повинні оцінити за шкалою від повної незгоди до повної згоди, щоб отримати сирі показники за кожним фактором, а також загальний сумарний показник. Двома балами оцінюються позитивні відповіді, які демонструють високий рівень вираженості відповідного фактора; відповіді, які є частково вірними, отримують один бал, а відповіді типу «не знаю» отримують один бал.

Перелік переваг і недоліків кожного фактора міститься в ключі для оцінювання. Під час підрахунку балів оцінки складаються за твердженнями,

які співпадають з ключем. Коли людина отримує вищі сумарні бали, це означає, що вона має більший творчий потенціал.

Фактор допитливості показує схильність людини до ставлення до запитань, інтерес до нових речей і бажання знайти нові способи вирішення проблем. Здатність створювати уявні сценарії, фантазувати про нові місця та незвичайно сприймати навколишній світ є характеристикою фактору уяви. Фактор складності показує інтерес до складних завдань і ентузіазм у досягненні цілей. Нарешті, схильність до ризику виявляється в тому, що людина дотримується своїх власних принципів, готова робити помилки та бути незалежною від думки інших.

Результати проведеного дослідження за методикою Є. Є. Туніка наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Результати дослідження креативності здобувачів відокремленого структурного підрозділу Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана за методикою Є.Є. Туніка

Фактори креативності	Середнє, М	Стандартне відхилення, Δ
Допитливість	9.3	1.7
Уява	9.9	1.5
Складність	9.5	1.4
Схильність до ризику	8.1	1.2
Сумарний бал	36.8	2.1

Джерело: складено автором на основі результатів застосування методики діагностики особистісної креативності Є.Є. Туніка (Додаток В)

На основі результатів дослідження можна визначити проблему та запропонувати рішення.

Студенти професійно-технічного закладу освіти отримали найнижчий середній бал за фактором схильності до ризику (8,1 зі стандартним відхиленням 1,2). Це може свідчити про те, що респонденти демонструють обережність і певну стриманість щодо ризикованих дій, а також про те, що вони захищають свої переконання та відстоюють свою незалежність від думки оточуючих.

Одним із переваг є обачливість і зважений підхід до ризиків. Незважаючи на це, надмірна обережність може перешкоджати розвитку

креативного потенціалу, ініціативності та лідерських якостей, які є життєво важливими для професійного зростання та успіху в майбутньому.

Отже, професійна (професійно-технічна) освіта повинна приділяти більшу увагу розвитку у студентів упевненості в собі, готовності брати на себе ризики та стійкості до своїх поглядів. Залучення студентів до різних проєктів, конкурсів, публічних виступів, дискусій тощо може допомогти досягти цього.

Крім того, критичне мислення, навички аргументації та здатність аргументувати свою точку зору є життєво важливими для здобувачів у побудові кар'єри та професійному зростанню. Створення безпечного середовища, в якому вони можуть висловлювати свої думки та ідеї, допоможе їм позбутися надмірної обережності та страху помилитися.

В перспективі здобувачі професійної освіти матимуть змогу розкрити свої творчі потенціали, якщо вони будуть орієнтовані на підвищення схильності до ризику разом із високими показниками інших факторів креативності, таких як допитливість, уява та складність. Отже, здобувачі матимуть можливість стати більш впевненими, ініціативними та успішними фахівцями у своїй професійній сфері з сформованим інноваційним мисленням та розвинутими важливими характеристиками економічного мислення.

2.2. Розробка та впровадження методики формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання

Варто відзначити, що людське мислення можна поділити на логічне та творче, умовно. Логічне мислення є поетапним міркуванням, у той час як творче мислення полягає у відході від традицій. Логічний підхід є характеризується раціональним, традиційний, аналітичним, вертикальним мисленням, а творчий підхід відрізняється уявою, творчістю та

оригінальністю. Інноваційне мислення можна вважати компромісом між даними підходами.

У свою чергу, для майбутніх фахівців з економічних спеціальностей вміння поєднувати логічне та творче мислення є надзвичайно важливими, тому формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання повинно спиратися саме на поєднанні логічного змісту та творчого.

Також важливо додати, що інноваційне мислення стає все більш актуальним для навчальних закладів, проте тільки 4-5% людей у світі мають інноваційне мислення [15]. Не дивлячись на такий малий відсоток тих, хто володіє інноваційним мисленням, подібне мислення є навиком, який можна розвивати, навчити та вдосконалювати під час використання у професійній діяльності.

Під час розробки та впровадження методики формування інноваційного мислення у майбутніх фахівців з економічних спеціальностей необхідно враховувати те, що ефективність даної методики буде вищою за умов підтримки викладачем усієї академічної групи, проте у форматі змішаного навчання, під час онлайн занять викладачу доволі важко надавати всебічну підтримку здобувачам в процесі пошуку, розробки та реалізації нових ідей. Врахування даного аспекту дозволить максимально використовувати власні інноваційні здібності і загальний потенціал організації в цілому.

Результати проведених досліджень дали можливість виокремити та обґрунтувати ряд рекомендацій для розвитку інноваційного мислення здобувачів економічних спеціальностей. У сучасному світі підготовка висококваліфікованих фахівців у сфері економіки залежить від розвитку інноваційного мислення. Зрештою, конкурентоспроможність окремих компаній і економіки в цілому залежить від здатності генерувати нові ідеї, виходити за рамки традиційних методів і шукати нестандартні рішення. Таким чином, розробка ефективного підходу до розвитку інноваційного мислення в змішаних навчальних програмах набуває особливої актуальності.

Передусім важливо уникати традиційного, рутинного способу мислення. Студенти повинні активно протистояти тенденції до шаблонного мислення та прагнути до нових ідей і методів. Для досягнення цієї мети доцільно використовувати стратегії мозкового штурму, провокаційні запитання та вправи, спрямовані на вихід за межі традиційних методів.

Крім того, дуже важливо створити атмосферу, яка підтримує інновації та зміни. Коли студенти пропонують креативні ідеї, вони повинні відчувати підтримку. Доречним є проведення семінарів і воркшопів, щоб обговорювати інноваційні проекти та ідеї. Це дає майбутнім фахівцям можливість самостійно розробляти та обмінюватися нестандартними ідеями.

Але ефективне інноваційне мислення вимагає фундаментальної теоретичної підготовки. Студенти повинні мати достатній рівень знань і розуміння минулого досвіду, щоб вони могли розпізнавати обмеження в соціальній, економічній, політичній сферах та практичній реалізації визначених змін. Отже, для розвитку інноваційного мислення необхідні семінари з інноваційного менеджменту та економіки інновацій.

У цьому випадку особливо важливі методи, спрямовані на розвиток креативного та нестандартного мислення. Мислення Януса, синектика, творче візуальне спостереження та гра «Еврика» є одними з них. Протилежні ідеї, поєднання різних елементів, новий погляд на проблеми та несподівані прозріння є результатом використання цих методів.

Коли використовуються ці методи, важливо дотримуватися певних принципів творчого виробництва ідей. Зокрема, слід відокремити процеси створення та оцінки ідей, забезпечити міждисциплінарний підхід у складі групи, уникнути домінування окремих учасників і створити приємне, спокійне середовище.

Нарешті, важливо, щоб студенти активно брали участь у практичних заходах. Це включає участь у проектах, кейс-стаді, групових дискусіях, розробці стартапів і конкурсах інновацій, щоб розвивати інноваційне мислення майбутніх фахівців економічної галузі. Розвиток необхідних

навичок і закріплення теоретичних знань на практиці будуть підтримані цим комплексним підходом.

Отже, розвиток інноваційного мислення є важливим для підготовки висококваліфікованих економістів. Здатність студентів генерувати нові ідеї, шукати нетрадиційні методи та вирішувати економічні проблеми – це лише результат поєднання теоретичної бази, спеціальних методик, сприятливого середовища та активного практичного досвіду.

Розробка, обґрунтування та впровадження методики формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання має враховувати отримані результати проведених нами дослідження за методиками Г.Ю. Айзенка, Е.П. Торренса та Є.Є. Туніка.

В умовах змішаного навчання необхідно використовувати різні платформи, які допомагають створити більш приємні умови для засвоєння навчального матеріалу. Важливим є те, щоб лекційний матеріал у форматі онлайн був логічно та послідовно викладений за допомогою сучасних платформ і ресурсів, а також лекційний матеріал у вигляді презентації повинен приємно виглядати, для того щоб стимулювати візуальну пам'ять у студентів.

Під час першого етапу дослідження нами було виявлені низькі показники оригінальності та продуктивності у частини студентів за методикою Торренса, а це, у свою чергу, може свідчити про існуючу необхідність розвитку дивергентного мислення, здатності генерувати унікальні ідеї та підвищувати темп творчої діяльності.

З метою останнього можна використовувати інтерактивні онлайн – платформи. Наголосимо, що саме інтерактивні методи дають змогу забезпечити формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання, так як його можна використовувати онлайн та офлайн в аудиторіях, де є необхідних інструментарій. Для цього можна використовувати такі онлайн-платформи, як Miro, Mural і Padlet. Ці платформи дозволяють здобувачам брати участь у сесіях брейнстормінгу, створювати інтелект-карти та концептуальні діаграми, а також візуалізувати свої ідеї на зручній онлайн-

дошці. Ці платформи дають можливість працювати разом у режимі реального часу, обмінюватися ідеями та генерувати нові.

Крім того, доцільно використовувати соціальні вправи та методи для розвитку креативного мислення, такі як вправи на випадкові асоціації, концепція «Шести капелюхів» Едварда де Боно, SCAMPER (Substitute, Combine, Adapt, Modify, Put to another use, Eliminate, Reverse). Ці вправи можна проводити у форматі онлайн воркшопів із використанням інструментів відеоконференцзв'язку, таких як Zoom, Google Meet і Microsoft Teams, які дозволяють студентам працювати разом у команді та створювати нестандартні рішення.

Одним із результатів, отриманих в ході використання методики Г.Ю. Айзенка, було виявлення проблем у здобувачів Фахового економічного коледжу щодо концентрації уваги, імпульсивність та емоційна нестійкість. Однією із причин такого результату може бути емоційне виснаження у здобувачів через військові дії на території країни. З метою подолання перелічених ускладнень у навчальному процесі доцільно використовувати гейміфікацію, а це, у свою чергу, повинно сприяти підвищенню залученості студентів та поліпшенню здатності до зосередження. Це може не тільки допомогти розкривати свою креативність, а ще й служити інструментом для емоційного розвантаження, що є доволі важливим у наш час, особливо це стосується студентів коледжів, так як вік студентів 14 – 17 років, тобто відносяться вони до підлітків і мають підвищену збудженість і вразливість.

Інноваційне мислення полягає у вмінні студента генерувати оригінальні ідеї, пропонувати рішення для певних проблем, тобто можна дійти до висновку, що використання ігрових технологій навчання є доцільним для розвитку інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. Зокрема, використання кейс – методу, ділових ігор, а також можна використовувати платформи для повторення пройденого матеріалу.

Існує необхідність охарактеризувати основні платформи, які також враховують мету формування інноваційного мислення та змішаний формат

навчання. Зокрема, платформи Classcraft, Kahoot, Quizlet дозволяють викладачам створювати інтерактивні навчальні ігри, вікторини, завдання з елементами змагання та нагород, що буде стимулювати студентів до концентрації уваги та мотивуватиме їх до активної участі в навчальному процесі.

Водночас, для розвитку емоційної стійкості та зменшення імпульсивності можна використовувати медитативні практики з елементами доповненої реальності. Наприклад, програми Replika AI, Chill Panda пропонують різноманітні вправи на зосередження, релаксацію та керування емоціями в імерсивному середовищі, що допоможе здобувачам розвинути навички саморегуляції та емоційної рівноваги.

Нами було проведено також дослідження за методикою Туніка, результати якого продемонстрували недостатній рівень схильності до ризику у здобувачів Фахового економічного коледжу, які можуть перешкоджати розкриттю креативного потенціалу здобувачів професійної, фахової передвищої освіти за економічною спеціальністю. З метою вирішення виявленої проблеми доцільно залучати студентів до різноманітних проєктів, конкурсів, публічних виступів, дискусій у форматі онлайн заходів з використанням таких інструментів, як Zoom, Google Meet, Discord. Подібні заходи мають на меті надати практику публічних виступів, а це, у свою чергу, спонукає до розвитку комунікативної компетентності, також залучення до проєктних робіт дає можливість студентам відстоювати свої ідеї перед аудиторією, розвивати свої лідерські якості, впевненість у собі, а також готовність до ризикованих рішень.

Враховуючи змішаний форма навчання, ми маємо можливість впроваджувати ділові онлайн ігри та симуляції з елементами ризик – менеджменту у віртуальному середовищі. Для цього можна використовувати різні онлайн сервіси та ресурси, у тому числі Telegram (можливість опитувань тощо). Практичний досвід має на меті допомогти розвинути навички ризику,

критичного мислення та впевненості у прийнятті рішень, які є надзвичайно важливими для формування інноваційного мислення.

Таким чином, нами було систематизовано методичний інструментарій, впровадження якого в освітній процес сприяє формуванню інноваційного мислення здобувачів освіти в умовах змішаного навчання.

Перелічені інструменти дозволяють викладачу під час реалізації обраного дизайну навчальних занять органічно поєднувати актуалізацію теоретичних знань та відпрацювання практичних вмінь та навичок застосування отриманого блоку інформації незалежно від формату взаємодії (аудиторного чи дистанційного) (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Інструменти формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання

Інструмент	Опис	Використання
Migo	Онлайн-дошка для спільної роботи, що дозволяє створювати інтелект-карти, концептуальні діаграми та проводити брейнстормінги	Спільне генерування та візуалізація ідей у режимі реального часу
Mural	Платформа для візуальної співпраці, що підтримує створення карт мислення, діаграм і організацію брейнстормінгів	Співпраця над проектами, створення спільних візуальних матеріалів
Padlet	Інтерактивна дошка для збору ідей, нотаток і візуалізації проектів	Організація ідей, обмін інформацією та колективна робота
Zoom	Платформа для відеоконференцій, що підтримує проведення онлайн-воркшопів і групових дискусій	Проведення онлайн-лекцій, воркшопів, обговорень і групових вправ
Google meet	Інструмент для відеозв'язку і проведення онлайн-зустрічей	Організація онлайн-занять, групових дискусій і обговорень проектів
Microsoft teams	Платформа для командної роботи, що включає чати, відеоконференції та інструменти для спільної роботи над документами	Спільна робота над проектами, обмін ідеями та проведення онлайн-занять

Продовження таблиці 2.4.

Classcraft	Платформа для гейміфікації навчання, що дозволяє створювати інтерактивні ігри та вікторини з елементами змагання	Підвищення мотивації та залучення студентів через ігрові елементи
Kahoot	Інструмент для створення інтерактивних вікторин і тестів	Проведення навчальних вікторин, опитувань і активних обговорень
Quizlet	Платформа для створення флеш-карток і навчальних ігор	Створення навчальних матеріалів, перевірка знань і закріплення вивченого матеріалу
Replika AI	Програма для медитацій і керування емоціями з елементами доповненої реальності	Розвиток навичок саморегуляції, емоційної рівноваги і зниження імпульсивності
Chill Panda	Додаток для релаксації і медитації з використанням імерсивного середовища	Сприяння емоційному розвантаженню та розвитку здатності до концентрації і зосередженості
Telegram	Месенджер, що підтримує опитування і групові чати	Проведення опитувань, організація групових обговорень і взаємодія студентів
Discord	Платформа для голосових і текстових чатів, що підтримує створення серверів для командної роботи і обговорень	Проведення онлайн-зустрічей, обговорення проектів і взаємодія між студентами

Джерело: розроблено автором

Успіх у сучасному швидкозмінному світі залежить від інноваційного мислення. У змішаному навчанні, де традиційні та цифрові методи навчання поєднуються, особливо важливо розвивати креативність, критичне мислення та здатність створювати нові ідеї. Наведена вище таблиця містить список різних ресурсів, які можуть допомогти здобувачам розвинути здатність до творчого мислення та, як наслідок, інноваційного мислення.

Студенти можуть використовувати онлайн-дошки та платформи для візуальної співпраці, такі як Miro, Mural і Padlet, щоб працювати разом, створювати концептуальні діаграми та карти мислення, а також проводити брейнстормінги в режимі реального часу (Додаток К). Здібності до творчості,

командної роботи та візуалізації ідей підвищуються за допомогою цих інструментів.

Популярні платформи відеоконференцій, такі як Zoom, Google Meet і Microsoft Teams, дозволяють проводити онлайн-заняття, воркшопи, групові дискусії та обговорення проєктів, що сприяє обміну ідеями та розвиває навички комунікації та презентації.

Платформи для гейміфікації навчання, такі як Classcraft, Kahoot і Quizlet, роблять навчання більш захоплюючим і інтерактивним. Вони підвищують мотивацію здобувачів і залучають їх до активного навчання за допомогою ігрових елементів, тестів і вікторин.

Студенти розвивають навички саморегуляції, емоційної рівноваги та зосередженості за допомогою додатків для медитації та керування емоціями, таких як Chill Panda та Replika AI. Ці навички є життєво важливими для формування та розвитку творчого й інноваційного мислення.

Дискорд-платформа дозволяє студентам спілкуватися та обмінюватися ідеями, дозволяючи створювати голосові та текстові чати та сервери для командної роботи та обговорень.

Спираючись на наведену інформацію з таблиці можна побачити, що вона містить кілька інструментів, які можна використовувати для розвитку інноваційного мислення здобувачів під час змішаного навчання. Їх використання підвищує креативність, сприяє розвитку критичного мислення, ефективності командної роботи, комунікації та презентаційних навичок, а також мотивації та залученості студентів до навчання.

Основні методики, методи та прийоми формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей ми систематизували у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Основні методики, методи та прийоми формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

Методика	Опис	Ціль
----------	------	------

Мислення Януса	Формування протилежних ідей для розширення кола розглянутих можливостей	Розвиток здатності аналізувати проблеми з різних точок зору
----------------	---	---

Продовження таблиці 2.5.

Синектика	Поєднання різнорідних елементів для вирішення проблем	Стимулювання творчого мислення через використання метафор та аналогій
Творче візуальне спостереження	Використання образних розповідей та візуальних технік для фокусування на проблемі та пошуку рішень	Розвиток здатності бачити проблеми з нових точок зору
Гра «Еврика»	Використання ігор, головоломок та інших вправ для стимуляції несподіваних прозрінь і інсайтів	Підвищення креативності та здатності до генерації нових ідей
Мозковий штурм	Колективний метод генерування ідей без критики і оцінки на початковому етапі	Стимулювання вільного потоку ідей та їх подальша оцінка
Провокаційні запитання	Використання питань, що провокують студентів думати поза рамками традиційного мислення	Виклик стандартним уявленням і стимулювання творчого мислення
Методика Торренса	Вправи на оригінальність та продуктивність ідей	Підвищення рівня дивергентного мислення і здатності генерувати унікальні ідеї
Концепція «Шести капелюхів»	Метод Едварда де Бона, що включає різні стилі мислення (інтуїтивне, інформаційне, емоційне, критичне, позитивне, творче)	Розвиток всебічного підходу до аналізу проблем і прийняття рішень
SCAMPER	Вправи на зміну характеристик об'єкта (Substitute, Combine, Adapt, Modify, Put to another use, Eliminate, Reverse)	Стимулювання творчого підходу до вирішення проблем через різні види трансформацій
Гейміфікація	Використання ігрових елементів (бали, рейтинги, нагороди) у навчанні	Підвищення мотивації та залученості студентів
Медитативні практики	Вправи на зосередження, релаксацію та керування емоціями	Розвиток емоційної стійкості та здатності до саморегуляції

Джерело: складено за розробкою автора

Методики, такі як мислення Януса, синектика та творче візуальне спостереження, заохочують студентів розглядати проблеми з різних точок

зору, використовуючи метафори, аналогії та візуальні техніки. Це сприяє розвитку здатності бачити нові можливості та підходи до вирішення завдань.

Інтерактивні методи, такі як гра "Еврика", мозковий штурм і провокаційні запитання, стимулюють креативність, вільний потік ідей та критичне мислення. Вони заохочують студентів виходити за рамки традиційного мислення та генерувати нові, нестандартні рішення.

Методика Торренса та концепція "Шести капелюхів" фокусуються на розвитку дивергентного мислення, здатності генерувати унікальні ідеї та всебічного підходу до аналізу проблем. Вони допомагають студентам розширити свій творчий потенціал та зрозуміти важливість різних стилів мислення.

Методика SCAMPER, яка базується на трансформації об'єктів або ідей, заохочує творчий підхід до вирішення проблем та генерування нових ідей шляхом модифікації, комбінування або адаптації існуючих рішень.

Гейміфікація, яка передбачає використання ігрових елементів у навчанні, підвищує мотивацію та залученість студентів, роблячи процес навчання більш захоплюючим та інтерактивним.

Нарешті, медитативні практики та вправи на зосередження та керування емоціями сприяють розвитку емоційної стійкості, саморегуляції та здатності зосереджуватися, що є важливими передумовами для творчого та інноваційного мислення.

Загалом, методики охоплюють різні аспекти розвитку інноваційного мислення: генерування ідей, критичний аналіз, творчий підхід, мотивацію та емоційну стійкість. Застосування цих методик у процесі змішаного навчання може значно посилити здатність здобувачів мислити інноваційно, вирішувати складні проблеми та генерувати креативні рішення.

2.3. Оцінка ефективності запропонованої методики формування інноваційного мислення (на прикладі навчального заняття)

З метою оцінки ефективності запропонованої методики формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання нами було розроблено та проведено заняття з дисципліни «Основи підприємництва» для студентів відокремленого структурного підрозділу Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Метою заняття було визначено: стимулювати формування інноваційного мислення за допомогою інтерактивних методів та інструментів, тобто протестувати на практиці розглянуті та запропоновані методики, методи та прийоми формування інноваційного мислення здобувачів освіти.

Заняття було побудовано на поєднанні теоретичної частини та практичних вправ із застосуванням онлайн – інструментів. Нами було розроблено конструктор заняття, наведено нижче у таблиці 2.6.

На початковому етапі студентам було надано теоретичну інформацію про інноваційне мислення, його значення для підприємницької діяльності та основні методики розвитку креативності та генерування ідей.

Наступне завдання, яке було запропоновано студентам, полягало в тому, щоб вони придумали новий продукт або послугу. Для виконання завдання студенти були поділені на маленькі групи та мали можливість використовувати різні онлайн-інструменти, щоб працювати разом і демонструвати свої ідеї на малюнках.

На першому етапі групи використовували онлайн-дошку Miro для проведення мозкового штурму. Студенти створювали ідеї, не обмежуючись критикою та оцінюванням на початковій стадії. Це дозволило генерувати вільний потік ідей і стимулювати творчість. У відкритому та підтримуючому середовищі можна було висловити навіть найсміливіші ідеї, не боячись осуду чи критики.

Таблиця 2.6 – Конструктор навчального заняття з дисципліни «Основи підприємництва»

Етап заняття	Опис дій та методи	Час (хвилини)	Інструменти та ресурси	Очікувані результати
1. Вступна частина		10		
Вітання та вступне слово	Оголошення теми та мети заняття	2		Формування загального уявлення
Мотиваційний етап	Очікувані результати Ігровий прийом	3	Quizlet	Підвищення зацікавленості
2. Теоретична частина		20		
Презентація про інноваційне мислення	Поняття, значення для підприємницької діяльності	10	Презентація, провокативні запитання	Розуміння теоретичних основ
Огляд методів	Мозковий штурм, SCAMPER, «Шість капелюхів»	10	Інструкції для методів	Оволодіння методами
3. Практична частина		60		
Організація командної роботи	Розподіл на групи, оголошення завдання	5		Розподіл ролей у групах
Завдання 1: Мозковий штурм	Використання онлайн-дошки Miro	20	Онлайн-дошка Miro	Генерація ідей
Завдання 2: Метод SCAMPER	Застосування принципів SCAMPER	15	Метод SCAMPER	Розширення та модифікація ідей
Завдання 3: «Шість капелюхів»	Обговорення ідей за методом Едварда де Боно	10	метод Е. де Боно «Шість капелюхів мислення»	Критичний аналіз ідей
Завдання 4: Візуалізація ідей	Створення діаграм та презентацій на Mural	10	Онлайн-платформа Mural	Візуалізація та оформлення ідей
4. Презентація результатів/ідей, обговорення та зворотний зв'язок		20		
Презентація груп	Кожна група презентує свої ідеї	15	Miro, Mural	Демонстрація результатів
Обговорення та зворотний зв'язок	Коментарі від викладача та однокурсників	5	Творче візуальне спостереження	Зворотний зв'язок, рефлексія
5. Підсумки та завершення		10		
Підведення підсумків	Оцінка ефективності методів та інструментів	5	Chill Panda	Оцінка результатів заняття
Домашнє завдання	Рефлексивний звіт	5	Мислення Януса	Рефлексія та саморозвиток

Джерело: складено автором

Наступним кроком було застосування методу SCAMPER, щоб перетворити створені ідеї на краще. Для розвитку своїх оригінальних ідей і

розробки нових інноваційних рішень студенти використовували такі принципи, як заміна, комбінація, адаптація, модифікація, елімінація та зворотний порядок. Цей метод допоміг їм знайти нестандартні способи вирішення проблеми.

Студенти використовували ідею «Шести капелюхів» Едварда де Боно для обговорення ідей у групах. Вони використовували різні способи мислення: інтуїтивний, інформаційний, емоційний, критичний, позитивний і творчий, щоб розглянути проблему з різних точок зору. Це дозволило їм краще зрозуміти різноманітні аспекти концепції та врахувати різні точки зору.

Група використала онлайн-платформу Mural, щоб створити концептуальні діаграми та презентаційні матеріали для представлення своїх завершених ідей. Це дозволило їм навчитися використовувати свої навички візуального мислення та ефективно представляти свої ідеї. Візуалізація була корисною для передачі основної концепції та її унікальних характеристик у простий і привабливий спосіб.

Наприкінці заняття студенти побачили презентацію ідей, які вони розробляли, і мали можливість отримати зворотний зв'язок і поради від своїх викладачів і однокурсників. Навички публічного виступу, аргументації та відкритого обговорення ідей були важливими завдяки цьому розділу заняття. Студенти мали можливість почути різні погляди та думки, що дозволило їм покращити свої ідеї або знайти нові точки зору.

З метою оцінки ефективності проведеного заняття та запропонованої методики було проведено анкетування серед студентів. Анкета містила питання, що були спрямовані на з'ясування думки студентів щодо корисності використаних приймів, онлайн – інструментів та практичних вправ для розвитку інноваційного мислення (Додаток Д).

За результатами анкетування ми отримали наступні показники:

- 85% студентів вважають, що використані методи (мозковий штурм, SCAMPER, "Шість капелюхів") допомогли їм генерувати більшу кількість ідей та розглядати проблеми з різних точок зору;

- 78% респондентів зазначили, що онлайн-інструменти, такі як Miro та Mural, полегшили процес співпраці та візуалізації ідей під час роботи в групах;
- 92% опитаних студентів вважають, що практичне застосування методик та інструментів сприяло кращому розумінню концепції інноваційного мислення та розвитку відповідних навичок;
- 72% респондентів висловили бажання продовжувати використовувати подібні інтерактивні методи та онлайн-інструменти під час навчання, оскільки вони роблять процес більш захоплюючим та ефективним;
- 68% студентів відзначили, що урок допоміг їм краще усвідомити важливість інноваційного мислення для успішної підприємницької діяльності.

Результати проведеного емпіричного дослідження показали, що запропонована методика формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей була ефективною. Згідно з опитуванням учасників експерименту, поєднання теоретичної бази, інтерактивних методів, онлайн-інструментів і практичних вправ має позитивний вплив на розвиток навичок критичного мислення, генерування ідей, співпраці та візуалізації рішень.

Комплексний підхід, який використовується в методиці, дозволив студентам отримати розуміння концептуальних основ формування інноваційного мислення. Крім того, вони отримали практичний досвід застосування цих знань під час виконання інтерактивних завдань і проєктної роботи. Використання онлайн-ресурсів і платформ сприяло активному залученню студентів до діяльності, що забезпечило гнучкість і доступність навчального процесу.

Учасники експерименту дали високі оцінки корисності та ефективності запропонованої методики, що вказує на те, що вона відповідає сучасним викликам і вимогам студентської аудиторії. Вагомим аргументом на користь широкого впровадження цього підходу в освітній процес є позитивні відгуки та виявлене бажання продовжувати його використання у майбутньому.

Висновок до розділу 2. Підсумовуючи висновки та результати, які були отримані протягом реалізації дослідження, можна стверджувати про обґрунтовану необхідність впровадження методичних інструментів, які впливають на формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей, в освітній процес, незважаючи на формат навчання: очний, дистанційний або змішаний. Більше того, саме за умов змішаного формату навчання викладачі мають можливість ефективно поєднувати переваги різних форматів і методичних інструментів та гарантовано забезпечувати формування й розвиток окреслених характеристик та видів професійного мислення. Впровадження комплексного підходу до дизайну навчальних занять з точки зору методичних інструментів дозволить не тільки впливати на формування інноваційного мислення, а й допомогти здобувачам розвинути креативність, критичне мислення, навички співпраці та комунікацію з аудиторією. Майбутні фахівців повинні бути здатними приймати інноваційні рішення в різних сферах професійної діяльності за допомогою цих навичок. Таким чином, цей підхід може бути використаний у закладах фахової передвищої та вищої освіти для викладання навчальних дисциплін економічного спрямування.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

3.1. Перспективні напрямки розвитку змішаного навчання для ефективного формування інноваційного мислення

Спираючись на проведені дослідження ми маємо змогу виділити декілька перспективних напрямків розвитку змішаного навчання з метою ефективного формування інноваційного мислення. За проведеним дослідженням було визначено, що використання онлайн – дошок для візуалізації, мозковий штурм та обмін ідеями за допомогою Miro, Mural та Padlet є доцільним способом щоб заохочувати студентів до генерування ідей та співпраці.

Подальший розвиток та інтеграція інструментів у навчальний процес дозволить покращити формування навичок командної роботи та креативного мислення, що є аспектами інноваційного мислення.

Використання сучасних платформ, постійна технологічна інтеграція навчального процесу та створення інтерактивного середовища дозволить кожному учаснику зробити свій вклад у загальний результат. А у свою чергу, це є запорукою до розвитку комунікативної компетентності та колективного вирішення проблем.

Впровадження ігрових елементів та гейміфікація є важливим елементом для розвитку інноваційного мислення. У процесі дослідження нами було виявлено, що студенти виявляють зацікавленість у використанні ігрових елементів та платформ, таких як Classcraft, Kahoot та Quizlet. Гейміфікація може зробити навчання більш захоплюючим, мотивувати здобувачів і підвищити їхні навички вирішення проблем і прийняття рішень. Використання

ігрових методів у навчанні створює стимулююче середовище, де студенти активно залучаються до процесу навчання та отримують позитивні емоції від виконання завдань. Це підвищує їхню готовність брати участь у навчальному процесі та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Методика «Вербальний тест інтелекту» Г.Ю. Айзенка, показала, що імпульсивність, емоційна нестійкість і концентрація уваги були проблемами для деяких здобувачів. Здатність ефективно навчатися та мислити інноваційно може постраждати від надмірно виражених таких особистісних характеристик. Практики медитації, які допомагають розвинути навички керування увагою, емоціями та імпульсивністю, можуть допомогти подолати виявлені недоліки. Дослідження показують, що регулярні заняття медитацією можуть допомогти вам знизити рівень стресу, стати більш стійкими емоційно та зосереджуватися на тому, що ви зараз робите.

Крім того, використання додатків AI (штучний інтелект) таких як Chill Panda та Replika AI, може бути корисним. Вони пропонують цікавий, інтерактивний спосіб навчання усвідомленості та емоційної саморегуляції. Наприклад, Replika AI створює імітацію спілкування з віртуальним помічником, що дозволяє користувачеві краще зрозуміти та контролювати свої емоції. Крім того, Chill Panda пропонує різноманітні ігрові вправи, які можна виконати, щоб розслабитися та зняти стрес. Студенти здатні надалі і самостійно використовувати запропоновані під час навчальних занять вправи та практики, які є важливими для розвитку інноваційного мислення, як-от навчитися краще контролювати свої емоції, знижувати рівень стресу та покращувати здатність до концентрації, що у подальшому забезпечить професійний та особистісний розвиток у динамічному та конкурентному середовищі.

Анкетування, проведене серед здобувачів, показало, що вони високо цінують практичне застосування методик та інструментів у формі проєктів, кейс-стаді (вивчення реальних бізнес-ситуацій) та публічних презентацій. Такі інтерактивні методи навчання дозволяють їм отримати практичний досвід та

безпосередньо застосувати здобуті теоретичні знання у моделюванні реальних професійних ситуацій.

Збільшення кількості подібних практико-орієнтованих завдань у рамках змішаного навчання, що поєднує традиційні аудиторні заняття з онлайн-ресурсами та інтерактивними елементами, може значно сприяти розвитку низки ключових навичок, необхідних для інноваційного мислення. Зокрема, виконання проєктів, аналіз кейсів та публічні презентації допомагають студентам удосконалити свої комунікативні здібності, навички аргументації та відстоювання власних ідей перед аудиторією.

Крім того, практичний досвід, здобутий під час таких завдань, дозволяє студентам безпосередньо застосовувати теоретичні знання у реальних або змодельованих ситуаціях, що підвищує їхню впевненість у власних силах та готує їх до майбутньої професійної діяльності. Вони набувають цінного досвіду вирішення проблем, критичного мислення, командної роботи та презентації результатів своєї діяльності.

Загалом, інтеграція більшої кількості практико-орієнтованих завдань у навчальний процес є ефективним підходом для розвитку важливих для інноваційного мислення навичок, таких як комунікація, аргументація, відстоювання ідей, а також практичного застосування знань у реальному контексті, що допомагає студентам краще підготуватися до викликів майбутньої професійної діяльності та розвинути необхідні компетенції для успішної кар'єри.

Методи, такі як мислення Януса, SCAMPER і «Шість капелюхів» Едварда де Боно, дозволяють здобувачам розглядати проблеми з різних точок зору, використовувати різні стилі мислення та знаходити нестандартні рішення. Розвиток різнобічного та креативного мислення є метою цих підходів.

Метод «Шість капелюхів» розглядає проблему з різних «ролей» або перспектив, які символізують капелюхи різних кольорів. Наприклад, білий капелюх вказує на факти, чорний вказує на ризики та критику, жовтий вказує

на переваги та можливості, і так далі, що допомагає провести всебічну оцінку ситуації.

SCAMPER є акронімом, який допомагає думати творчо. Він означає замінити, поєднати, адаптувати, модифікувати, поставити на інше використання (використати по-іншому), виключити та повернути. Цей метод спонукає людей шукати нові рішення, змінюючи існуючі рішення.

Розгляд проблеми з двох точок зору, оптимістичного та песимістичного, є частиною мислення Януса, якого називають на честь римського двоголового бога. Це, у свою чергу, сприяє кращому розумінню ситуації та прийняттю розумних рішень.

Упровадження таких методів у навчальний процес сприятиме розвитку у студентів комплексного та структурованого підходу до аналізу проблем. Це також сприятиме розвитку їхньої творчості та здатності створювати нові ідеї. Студенти не тільки покращують свої аналітичні навички, але й розвивають свою уяву, гнучкість мислення та здатність комбінувати різні ідеї за допомогою наведених вище методів.

Використання таких інструментів допомагає здобувачам уникати упереджених або обмежених способів сприйняття проблем, а сприймати їх з різних точок зору, що розширює їхній кругозір, спонукає їх до творчого мислення та, як наслідок, допомагає їм шукати нові рішення. Ключові навички для успішної інноваційної діяльності в будь-якій сфері включають творчість і здатність генерувати нові ідеї.

Таким чином, впровадження методів, таких як SCAMPER, «Шість капелюхів» і мислення Януса, у навчальний процес є надзвичайно важливим для розвитку креативного та різноманітного мислення студентів. Описані інструменти готують їх до ефективної роботи в складних і невизначених ситуаціях та є складовими компонентами у процесі формування інноваційного мислення.

Емпіричні дослідження засвідчили, що для розвитку інноваційного мислення серед студентської спільноти необхідно створити атмосферу, яка

сприяє генеруванню ідей, заохочує до їх вільного висловлення без страху зазнати критики та дозволяє проводити експериментальну діяльність. Формування такого середовища в рамках змішаної моделі навчання, що інтегрує традиційні аудиторні заняття з онлайн-ресурсами та інтерактивними елементами, може бути досягнуто шляхом організації воркшопів, дискусійних майданчиків та конкурсів інноваційних ідей. Ці заходи стимулюватимуть розвиток інноваційного мислення серед студентів, надаючи їм можливість вільно висловлювати свої ідеї та отримувати конструктивний зворотний зв'язок, який сприятиме їхньому професійному та особистісному зростанню.

Імплементація зазначених ініціатив у межах змішаного навчання дозволить створити інтегровану систему, яка поєднує теоретичний базис, інтерактивні методики, онлайн-інструменти та практичний досвід, необхідні для ефективного формування інноваційного мислення серед студентської спільноти. Такий комплексний підхід забезпечить підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних генерувати новаторські ідеї, вирішувати складні проблеми та бути рушійною силою інноваційного розвитку у своїх професійних сферах. Розвиток цих компетенцій є критично важливим у сучасному світі, де інновації є ключовим чинником успіху в різноманітних галузях економіки та суспільного життя.

Отже, створення атмосфери, сприятливої для інноваційної діяльності, шляхом впровадження інтерактивних методів навчання, організації дискусійних майданчиків та заохочення експериментування є вкрай важливим для ефективного формування інноваційного мислення серед студентства. Такий підхід забезпечить підготовку кваліфікованих кадрів, здатних генерувати новаторські ідеї та бути агентами змін у своїх професійних сферах, що є запорукою динамічного розвитку суспільства та економіки в епоху інноваційних перетворень.

3.2. Сучасні інтерактивні інструменти формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

У сучасному мінливому глобальному середовищі, де панує жорстка конкуренція, постають нові виклики щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема в економічній галузі. Однією з ключових компетенцій, які є запорукою успішної професійної діяльності, є інноваційне мислення. Воно передбачає здатність до креативного вирішення проблем, адаптивності до нових умов та створення конкурентоспроможних продуктів і послуг. Впровадження новітніх підходів та технологій у навчальний процес є невід'ємною передумовою для формування зазначених навичок серед студентської спільноти.

Одним із пріоритетних напрямків є поглиблена інтеграція онлайн-інструментів та платформ для співпраці. Емпіричні дослідження засвідчили, що використання таких онлайн-дошок для візуалізації, проведення мозкових штурмів та обміну ідеями, як Miro, Mural та Padlet, є ефективним способом заохочення студентів до генерування ідей та колаборації. Ці інструменти сприяють створенню інтерактивного середовища, в якому студенти можуть вільно обмінюватися думками, розробляти нові концепції та спільно працювати над проектами. Подальший розвиток та інтеграція таких інструментів у навчальний процес дозволить удосконалити формування навичок командної роботи та креативного мислення.

Імплементація ігрових елементів та гейміфікації є ще одним дієвим методом підвищення мотивації та залученості студентів до навчального процесу. Результати анкетування продемонстрували, що студенти проявляють зацікавленість у використанні ігрових елементів та платформ на кшталт Classcraft, Kahoot та Quizlet. Гейміфікація здатна зробити навчальний процес більш захопливим, підвищити мотивацію та залученість студентів, а також сприяти розвитку навичок вирішення проблем та прийняття рішень в ігровій

формі. Використання ігрових методик у навчанні сприяє створенню стимулюючого середовища, де студенти активно залучаються до процесу навчання, отримуючи позитивні емоції від виконання завдань.

Інтеграція практик саморегуляції та емоційної стійкості є неодмінною передумовою для ефективного формування інноваційного мислення. Дослідження за методикою Айзенка виявило проблеми з концентрацією уваги, імпульсивністю та емоційною нестійкістю у певної частини студентів. Використання практик медитації, керування емоціями та додатків з елементами доповненої реальності, таких як Replika AI та Chill Panda, може сприяти розвитку цих важливих навичок. Зокрема, впровадження таких практик дозволяє студентам навчитися ефективніше контролювати свої емоції, знижувати рівень стресу та покращувати здатність до концентрації, що є надзвичайно важливим для ефективної навчальної діяльності та професійного розвитку.

Розширення можливостей для здобуття практичного досвіду та публічних виступів також сприяє розвитку інноваційного мислення. Анкетування продемонструвало, що студенти високо цінують практичне застосування методик та інструментів у формі проектів, кейс-стаді та публічних презентацій. Збільшення кількості подібних практико-орієнтованих завдань у межах змішаного навчання може сприяти розвитку навичок комунікації, аргументації та відстоювання ідей. Практичний досвід дозволяє студентам безпосередньо застосовувати теоретичні знання у реальних ситуаціях, що підвищує їхню впевненість у власних силах та готує їх до майбутньої професійної діяльності.

Використання методик розвитку критичного мислення та аналізу проблем є ще одним важливим аспектом формування інноваційного мислення. Застосування методів, таких як "Шість капелюхів" Едварда де Боно, SCAMPER та мислення Януса, дозволяє студентам розглядати проблеми з різних точок зору, використовувати різні стилі мислення та знаходити нестандартні рішення. Подальша інтеграція таких методик в освітній процес

сприятиме формуванню всебічного підходу до аналізу проблем та розвитку креативності.

Створення сприятливого середовища для інновацій та експериментування є критично важливим для стимулювання розвитку інноваційного мислення у студентської спільноти. Емпіричні дослідження засвідчили, що студенти потребують атмосфери, яка підтримує інновації, заохочує до висловлення ідей без остраху критики та дозволяє проводити експериментальну діяльність. Формування такого середовища в рамках змішаної моделі навчання, що інтегрує традиційні аудиторні заняття з онлайн-ресурсами та інтерактивними елементами, може бути досягнуто шляхом організації воркшопів, дискусійних майданчиків та конкурсів інноваційних ідей, що стимулюватиме розвиток інноваційного мислення.

Імплементація зазначених ініціатив у межах змішаного навчання дозволить створити інтегровану систему, яка поєднає теоретичний базис, інтерактивні методики, онлайн-інструменти та практичний досвід, необхідні для ефективного формування інноваційного мислення серед студентської спільноти. Розвиток цих компетенцій є критично важливим у сучасному світі, де інновації є ключовим чинником успіху в різноманітних галузях економіки та суспільного життя (рис. 3.1.).

Висновок до розділу 3. Перспективні напрями розвитку змішаного навчання з метою ефективного формування інноваційного мислення та розвитку його характеристик включають активне використання інтерактивних інструментів, ділові ігри, кейси, тренінги та проєкти.

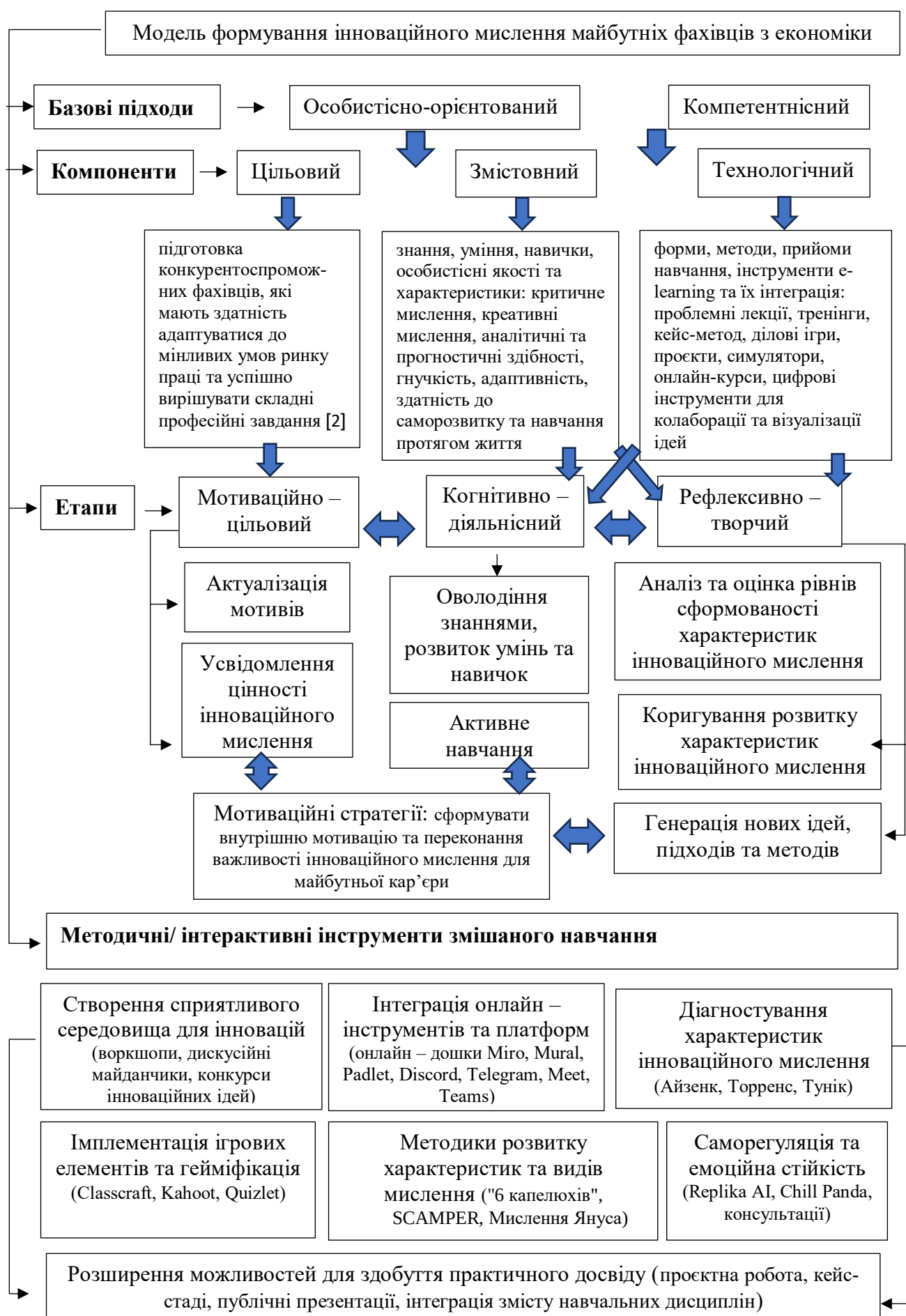

Рис. 3.1 – Модель формування інноваційного мислення з врахуванням розроблених методичних рекомендацій

Джерело: складено автором

Інноваційні інструменти, такі як симулятори економічних процесів та цифрові інструменти для колаборації, сприяють глибшому розумінню складних економічних явищ та розвитку системного мислення. Зокрема, впровадження міждисциплінарних проєктів та адаптивних навчальних систем дозволяє студентам розвивати навички самонавчання та самовдосконалення. Важливою умовою успішного формування інноваційного мислення є створення сприятливого освітнього середовища, що стимулює креативність та інноваційний підхід до вирішення професійних завдань.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження за обраною темою були отримані наступні висновки.

Інноваційне мислення, на наше переконання, є синергетичним поєднанням різних характеристик та типів мислення особистості. Інноваційне мислення дозволяє створювати нові продукти, послуги та технології, які є конкурентоспроможними та сприяють сталому розвитку компаній і країн. А отже, розвиток інноваційного мислення у працівників, студентів й учнів є важливим для забезпечення прогресу в різних сферах.

Основними характеристиками інноваційного мислення студентів-економістів є конструктивність, критичність, практичність (прагматичність), дивергентність, органічне поєднання логіки та інтуїції та фокус на отриманні вигоди та створенні цінності. Майбутнім економістам легше виконувати свої професійні обов'язки більш усвідомлено та ефективно, приймати обґрунтовані рішення та протистояти стереотипам і маніпулюванню. Такі фахівці мають здатність долати перешкоди, визначати пріоритети, швидко встановлювати зв'язки між поведінкою суб'єктів ринку та економічними подіями, і ефективно співпрацювати з колегами та партнерами.

Аби економісти могли розвивати інноваційне мислення в майбутньому, вони повинні враховувати особливості своєї професійної діяльності, зокрема необхідність приймати рішення в умовах ризику та невизначеності, що вимагає від них значних аналітичних і творчих здібностей, а також здатності до прийняття оптимальних рішень, які надають їм конкурентні переваги та запобігають негативним наслідкам. Інноваційне мислення економіста означає точність, конкретність, неупередженість, зваженість, логічність у формулюванні висновків, оперативність і доцільність реагування на зміни в бізнес-середовищі.

Враховуючи вище зазначене, для формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей необхідний комплексний

підхід, який поєднує різні підходи, форми та методи навчання. Вивчення складних економічних систем, моделювання процесів і використання міждисциплінарних завдань мають вирішальне значення для розвитку системного та абстрактного мислення здобувачів. Водночас важливо заохочувати креативність і критичність шляхом застосування в освітньому процесі бізнес-ігор, кейсів і нестандартних завдань.

В ході дослідження було встановлено, що змішаний формат навчання, який інтегрує традиційні та цифрові дидактичні інструменти, забезпечує сприятливе середовище для формування й розвитку інноваційного мислення. Інтерактивність, гнучкість та доступність змішаного навчання сприяють глибшому залученню здобувачів до навчального процесу, надаючи їм можливість застосовувати теоретичні знання на практиці через вирішення реальних кейсів, онлайн-симуляцій та проєктів.

Результати опитувань та тестувань, проведених серед студентів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, продемонстрували, що хоча студенти виявляють певний рівень сформованості інноваційного мислення, існує нагальна потреба в його подальшому формуванні та розвитку. Особливо це стосується удосконалення навичок критичного мислення та здатності до ризикованого, нестандартного мислення.

Розроблена в ході дослідження методика формування інноваційного мислення була апробована під час викладання навчальної дисципліни «Основи підприємництва» та продемонструвала високу ефективність. Її застосування дозволило студентам краще зрозуміти та використовувати інноваційні підходи у своїй майбутній професійній діяльності. Зокрема, залучення студентів до реальних бізнес-проєктів та кейс-стаді сприяло формуванню практичних навичок інноваційного мислення.

Дослідження підкреслило важливість впровадження інноваційних підходів та методичних інструментів у процес навчання, серед яких використання цифрових інструментів для колаборації, методик активного навчання, а також розвиток м'яких навичок через рольові ігри та інтерактивні

дискусії. Ці підходи забезпечують формування комплексних компетенцій, необхідних для ефективної професійної діяльності в умовах сучасної економіки.

У свою чергу, вище зазначений висновок дав можливість доповнити модель формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей комплексом методичних інструментів, який доцільно використовувати за умов змішаного навчання, що базується на поєднанні різноманітних освітніх технологій, методів та прийомів навчання. Ключовим компонентом моделі є використання інтерактивних платформ для мозкового штурму, рефлексії та колаборації. Аналіз показав, що застосування інноваційних методів навчання, таких як SCAMPER та "Шість капелюхів мислення", значно покращує якість та збільшує кількість інноваційних ідей здобувачів професійної освіти.

В результаті було створено основу для вдосконалення викладачами дизайну навчальних занять з метою формування інноваційного мислення майбутніх економістів, а також для адаптації навчального процесу до потреб динамічного економічного середовища. Результати дослідження підкреслюють важливість інтеграції інноваційних підходів та методів у процес підготовки фахівців економічної сфери, що забезпечить їхню конкурентоспроможність та готовність до роботи в умовах постійних змін та викликів глобальної економіки.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки / О.Є. Антонова // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир, 2012. С.14–41.
2. Булавіна О.А. Інноваційне економічне мислення відповідь на виклики сьогодення. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. 2019. С. 32 – 38. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/be81226a-5ff2-4de6-a076-290edfea5d9c/content>.
3. Булавіна О.А. Особистісний потенціал успішного фахівця: інноваційні аспекти формування в економічній освіті. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. 2021. С. 85 – 91. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/07/SCIENCE-AND-EDUCATION-PROBLEMS-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-21-23.07.21.pdf#page=85>.
4. Булавіна О., Яцун О. Інноваційне мислення: можливості та тренди формування в освітньому середовищі економічного університету // ЦИФРОВА ЕКОСИСТЕМА СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: адаптація й розвиток за умов турбулентності освітнього середовища. Науково-методична конференція 24—25 квітня 2024 року. К.: КНЕУ, 2024. URL: [Модель викладацької досконалості в цифровій екосистемі університету – Google Диск](#).
5. Buhaichuk, O., Nikitenko, V., Voronkova, V. (2023). Formation of a digital education model in terms of the digital economy (based on the example of EU countries) (Формування моделі цифрової освіти в умовах цифрової економіки (на прикладі країн ЄС). Baltic Journal of Economic Studies, 9(1), 53-60.
6. Buravleva N. A., Bogomaz S. A. Personal Characteristics of Students as Predictors of their Readiness to Innovate. Sibirskiy Psikhologicheskiy Zhurnal- Siberian Journal of Psychology. 2020. № 76. С. 155–180.

7. Chesnokova O. B., Churbanova S. M., Molchanov S. V. Professional self-determination in young age as a structural component of future professionalism: socio-cognitive and creative factors. *Cultural-Historical Psychology*. 2019. 15(4). С. 109–118.
8. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.
9. Захарченко В. І., Меркулов М. М., Корсікова М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформаційної економіки. К.: ЦУЛ, 2012. 448 с.
10. Інтелектуальний тест Г.Ю. Айзенка. URL: <https://gur.gov.ua/files/test-aizenka.pdf>.
11. Козак Л. Науковий тезаурус інноваційної освіти // Освітня політика та освітнє право / Частина II. 2013. С 1 – 8. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4291/1/Kozak_LV_NAUKOVYI%20TEZAURUS%20INNOVATsIINOI%20OSVITY_2013.pdf.
12. Коротун О.В. Житомирський державний університет імені Івана Франка. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. 2016. С 117 – 129. URL: file:///C:/Users/Lara/Downloads/itvo_2016_3_11.pdf.
13. Кухаренко, В.М., Березенська, С.М., Бугайчук, К.Л., Олійник, Н.Ю., Олійник, Т.О., Рибалко, О.В., Сиротенко, Н.Г., & Столяревська, А.Л. (2016). Теорія та практика змішаного навчання. Харків: НТУ ХПІ. С. 85 – 150.
14. Мартинець Л.А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доповн. та переробл. / Лілія Асхатівна Мартинець. – Донецьк, 2015. – 102 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/33/1/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BDi%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BBi%20%D0%BE%D1%81%D0%B2i%D1%82%D0%B8_2016.pdf.
15. Ленська Н.І., Жмай О.В. Методи розвитку інноваційного мислення в менеджменті // Менеджмент і практики управління. Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. 2017. С. 38 – 41. URL:

<https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e92be382-37b1-4b45-b0bf-0962c5620377/content>.

16. Marino C., Vieno A., Lenzi M., Fernie B. A., Nikcevic A. V., Spada M. M. Personality Traits and Metacognitions as Predictors of Positive Mental Health in College Students. *Journal of Happiness Studies*. 2018. № 19(2). С. 365–379.

17. Мілорадова Н. Е. Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості / Мілорадова Н. Е., Шевченко В. В. // Габітус. - 2020. - Вип. 16. - С. 233-237. - DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38>.

18. Сапельнікова Т. С., Кучеренко Н. С., Кучеренко С. М. Психологічні особливості креативності студентів психологів. Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, 2023. С. 1 – 12. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19021/1/%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_%d0%9a%d1%83%d1%87%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be.pdf.

19. Сапельнікова Т.С. Психологічні особливості активності старшокласників в соціальних мережах INTEGRATION OF SCIENTIFIC AND MODERN IDEAS INTO PRACTICE Stockholm, Sweden 2022, с. 748-752, ISBN – 979-8-88831-926-0 , DOI – 10.46299/ISG.2022.2.8.

20. Sergeev, A. A., Hedranovich, V. V., Konovalova, L. V., Luchina, E. V., Matveev, O. V., & Shlyakhtunov, M. A. (2018). Formation of innovative and entrepreneurial competence of future specialists. *Revista ESPACIOS*, 39(49), 32. URL: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n49/a18v39n49p39.pdf>.

21. Соболева С.М. Особливості інноваційного мислення майбутніх офіцерів та шляхи його формування в контексті вимог сучасного суспільства. Харківський національний університет Повітряних сил імені Івана Кожедуба. 2020. С. 271 – 275. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/48.pdf>.

22. Собченко Т.М. Змішане навчання: поняття та завдання. ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 2021. С. 73 – 75. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_3/75-3.pdf#page=73.

23. Соловйова Т. Г. Формування соціальної компетентності як умова успішної соціалізації молоді. Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 1 (34). С. 271-278.

24. Соловйова Т. Г. Соціально-психологічні чинники та механізми формування соціальної компетентності молоді. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 75, Т. 3. С. 8-12. [DOI: 10.32840/1992-5786.2021.75-3.1]

25. Стрілець С.І. Інноваційне мислення як необхідна складова при формуванні майбутнього професіонала. Педагогічний дискурс, в. 11. 2012. С. 299 – 304. URL: <https://core.ac.uk/reader/270081080>.

26. Тарабасова Л. Г., Олефір Н. В. Виховання в дошкільників сімейних цінностей. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 75, Т. 3. С. 13-14. [DOI: 10.32840/1992-5786.2021.75-3.2]

27. Тест творчого мислення П.Торренса. Інструкція. Обробка результатів. 2015. URL: <https://dytpsyholog.com/2015/07/01/%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82-%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%81/>.

28. Шевчук Л. Д., Вересоцька Н. І., Солопко І. О. (2022). Формування цифрових компетентностей здобувачів педагогічних закладів вищої освіти при змішаній формі навчання. Наука і техніка сьогодні. Сер. «Педагогіка», Сер. «Право», Сер. «Економіка», Сер. «Техніка», Сер. «Фізикоматематичні науки»: журнал. 2022. № 6 (6). С. 247-260.

29. Шумельчик Л.Б. Інноваційне мислення як важлива складова професійної підготовки в умовах зміни парадигми інженерної освіти // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній

школах. 2014. С. 426 – 432. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2014/39/70.pdf>.

30. Хабел К., Федорченко А., Мехед О. STEM-освіта як засіб формування лідерських якостей здобувачів освіти. Проблеми та перспективи розвитку природничої освітньої галузі: зб. наук. праць. Переяслав (Київ. обл.) : Домбровська Я. М., 2024 Ч. 1. С. 128-133.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тестування за методикою Айзенка

Шановні студенти!

Вітаємо вас на тестуванні особистісних характеристик та інтелектуальних здібностей за методикою Ганса Айзенка. Цей тест допоможе вам краще зрозуміти свої інтелектуальні здібності та особистісні риси. Відповідайте на запитання чесно та обдуманно. Ваші відповіді будуть використовуватися виключно для наукових досліджень у рамках дипломної роботи.

Інструкція

1. **Перша частина** тесту містить запитання для оцінки інтелектуальних здібностей.
 2. **Друга частина** тесту містить запитання для оцінки особистісних характеристик.
 3. На кожне запитання оберіть один варіант відповіді, який найбільше підходить вам.
 4. Не витрачайте надто багато часу на одне запитання. Якщо ви не знаєте відповіді, переходьте до наступного.
-

Частина 1: Інтелектуальні здібності

Питання 1: Яке число буде наступним у ряді: 2, 4, 6, 8, ...?

- А. 9
- В. 10
- С. 12
- D. 14

Питання 2: Якщо всі квадратні об'єкти - це круглі об'єкти, а всі круглі об'єкти - це трикутні об'єкти, тоді всі квадратні об'єкти - це?

- А. Трикутні
- В. Круглі

- С. Прямокутні
- D. Квадратні

Питання 3: Яке слово найкраще підходить до ряду: собака, кішка, лев, ...?

- А. Пташка
- В. Тигр
- С. Риба
- D. Слон

Питання 4: Знайдіть зайве слово: яблуко, апельсин, банан, картопля.

- А. Яблуко
- В. Апельсин
- С. Банан
- D. Картопля

Питання 5: Скільки трикутників ви бачите на зображенні нижче? (Додається зображення з трикутниками)

- А. 3
- В. 4
- С. 5
- D. 6

Частина 2: Особистісні характеристики

Питання 1: Чи вважаєте ви себе комунікабельною людиною?

- А. Так
- В. Ні
- С. Не знаю

Питання 2: Чи легко вам приймати рішення в стресових ситуаціях?

- А. Так
- В. Ні
- С. Не знаю

Питання 3: Чи вважаєте ви себе організованою людиною?

- А. Так
- В. Ні

- С. Не знаю

Питання 4: Чи часто ви відчуваєте тривогу без очевидної причини?

- А. Так
- В. Ні
- С. Не знаю

Питання 5: Чи подобається вам працювати в команді?

- А. Так
- В. Ні
- С. Не знаю

Завершення

Дякуємо за участь!

Ваші відповіді будуть оброблені і використані для аналізу в рамках дипломної роботи. Якщо у вас є питання або ви хочете дізнатися свої результати, будь ласка, звертайтеся до викладача.

Додаток Б

Тестування особистісних характеристик та інтелектуальних здібностей
студентів за методикою Є.Є. Туніка

Тестування

1. Якщо я не знаю вірної відповіді, то намагаюся здогадатись про неї.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

2. Мені подобається розглядати предмет ретельно і детально, щоб виявити деталі, яких не бачив раніше.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

3. Як правило, я запитую, якщо чогось не знаю.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

4. Мені не подобається планувати справи заздалегідь.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

5. Перед тим, як грати у нову гру, я повинен переконатися, що зможу виграти.

- Так
- Частково вірно

- Ні
- Не можу вирішити

6. Мені подобається уявляти собі те, що мені потрібно буде взяти або зробити.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

7. Якщо щось не вдається з першого разу, я буду працювати до тих пір, поки не зроблю це.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

8. Я ніколи не виберу гру, з якою інші не знайомі.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

9. Краще я буду робити все звичайно, ніж шукати нові способи.

- Так
- Частково вірно
- Ні
- Не можу вирішити

10. Мені подобається вияснити, чи так все насправді.

- Так
 - Частково вірно
 - Ні
 - Не можу вирішити
-

Бланк відповідей**П. І. Б.:**

Дата: “ ____ ” _____ 200 р.

Стать: _____ Вік: _____

Місце навчання або роботи:

№ пит.	Так	Частково вірно	Ні	Не можу вирішити
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Обробка даних

При оцінці даних опитувача використовуються чотири фактори, які тісно корелюються з творчими проявами особистості: Допитливість (Д), Уява (У), Складність (С) і схильність до Ризику (Р). Кожна відповідь оцінюється відповідно до ключа:

- **Допитливість:** Позитивні відповіді: 2, 3, 11, 12, 19, 27, 33, 37, 38, 47, 49. Негативні відповіді: 28.
- **Уява:** Позитивні відповіді: 6, 13, 16, 23, 30, 31, 40, 45, 46. Негативні відповіді: 14, 20, 39.

- **Складність:** Позитивні відповіді: 7, 15, 18, 26, 42, 50.
Негативні відповіді: 4, 9, 10, 17, 24, 41, 48.

- **Схильність до Ризику:** Позитивні відповіді: 1, 21, 25, 35, 36, 43, 44. Негативні відповіді: 5, 8, 22, 29, 32, 34.

Всі відповіді "може бути" оцінюються в +1 бал, а відповіді "не знаю" оцінюються в –1 бал.

Чим вища "сира" оцінка, тим більш творчою особистістю є респондент.

Додаток В**Тестування креативності за методикою Пола Торренса****Шановні студенти!**

Вітаємо вас на тестуванні креативності за методикою Пола Торренса. Цей тест допоможе вам краще зрозуміти ваші творчі здібності, включаючи такі показники як беглость, оригінальність, розробленість, гнучкість і абстрактність названь. Будь ласка, відповідайте на завдання чесно та творчо. Ваші відповіді будуть використані виключно для наукових досліджень у рамках дипломної роботи.

Інструкція

Вам буде запропоновано три субтести, в яких ви повинні виконати завдання, додаючи лінії та елементи до фігур. На виконання кожного субтесту відводиться обмежений час. Ваша задача – придумати унікальні та креативні рішення, створюючи малюнки та підписи до них.

1. **Субтест 1:** «Намалюйте картинку». Використовуйте овал як основу для свого малюнка і придумайте назву.

2. **Субтест 2:** «Завершення фігури». Завершіть десять незакінчених стимульних фігур і придумайте назву до кожного малюнка.

3. **Субтест 3:** «Повторювані лінії». Використовуйте 30 пар паралельних вертикальних ліній, щоб створити малюнки, що не повторюються.

Субтест 1: «Намалюйте картинку»

Інструкція: Намалюйте картинку, використовуючи овал як основу. Колір овала вибирайте самостійно. Придумайте назву для свого малюнка.

(тут можна додати малюнок овалу як приклад)

Назва малюнка: _____

Субтест 2: «Завершення фігури»

Інструкція: Завершіть десять незакінчених стимульних фігур, додаючи до них лінії та елементи. Придумайте назву до кожного малюнка.

(тут можна додати малюнки незакінчених фігур)

Фігура №	Малюнок	Назва
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Субтест 3: «Повторювані лінії»

Інструкція: Використовуйте 30 пар паралельних вертикальних ліній, щоб створити малюнки, що не повторюються. Придумайте назву до кожного малюнка.

(тут можна додати малюнки пар паралельних ліній)

Лінії №	Малюнок	Назва
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		

10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Обробка результатів

Обробка результатів тесту передбачає оцінку п'яти показників: «беглость», «оригінальність», «розробленість», «супротив замиканню» та «абстрактність названь».

1. **Беглость** – підраховується кількість адекватних відповідей у субтестах 2 і 3.

2. **Оригінальність** – оцінюється за всіма трьома субтестами на основі статистичної рідкості відповіді.

3. **Розробленість** – відображає детальність малюнків у всіх трьох субтестах.

4. **Супротив замиканню** – оцінюється у субтесті 2, показує здатність залишати фігури незамкнутими.

5. **Абстрактність названь** – оцінюється за субтестами 1 і 2 за шкалою від 0 до 3.

Просумуйте бали за кожен з показників та поділіть цю суму на кількість показників, щоб отримати середній рівень креативності.

Додаток Д**Анкетування щодо ефективності розроблених методик**

Вітаю, шановні студенти!

Прошу пройти вас дане анкетування з метою визначення ефективності розроблених методик!

Анкета для визначення ефективності запропонованих методик формування інноваційного мислення в умовах змішаного навчання

1. Чи вважаєте Ви, що використані методи (мозковий штурм, SCAMPER, "Шість капелюхів") допомогли генерувати більшу кількість ідей та розглядати проблеми з різних точок зору?
 - Так
 - Ні
2. Чи полегшили онлайн-інструменти, такі як Miro та Mural, процес співпраці та візуалізації ідей під час роботи в групах?
 - Так
 - Ні
3. Чи сприяло практичне застосування методик та інструментів кращому розумінню концепції інноваційного мислення та розвитку відповідних навичок?
 - Так
 - Ні
4. Чи хотіли б Ви продовжувати використовувати подібні інтерактивні методи та онлайн-інструменти під час навчання?
 - Так
 - Ні
5. Чи допоміг Вам цей урок краще усвідомити важливість інноваційного мислення для успішної підприємницької діяльності?
 - Так

- Ні

Дякуємо за участь в анкетуванні! Ваші відповіді допоможуть удосконалити методику навчання інноваційному мисленню.

Додаток Е

Застосування дошки Miro

Ім'я користувача:
Педагогіки та психології Кучерява Катерина

ID перевірки:
1016343877

Дата перевірки:
10.06.2024 19:04:34 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
10.06.2024 19:21:19 EEST

ID користувача:
100005735

Назва документа: Яцун О.О._Формування інноваційного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціаль...

Кількість сторінок: 56 Кількість слів: 12206 Кількість символів: 99357 Розмір файлу: 157.97 KB ID файлу: 101614536

2.86% Схожість

Найбільша схожість: 0.47% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015270302)

1.61% Джерела з Інтернету 164 Сторінка 58

2.21% Джерела з Бібліотеки 177 Сторінка 59

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2